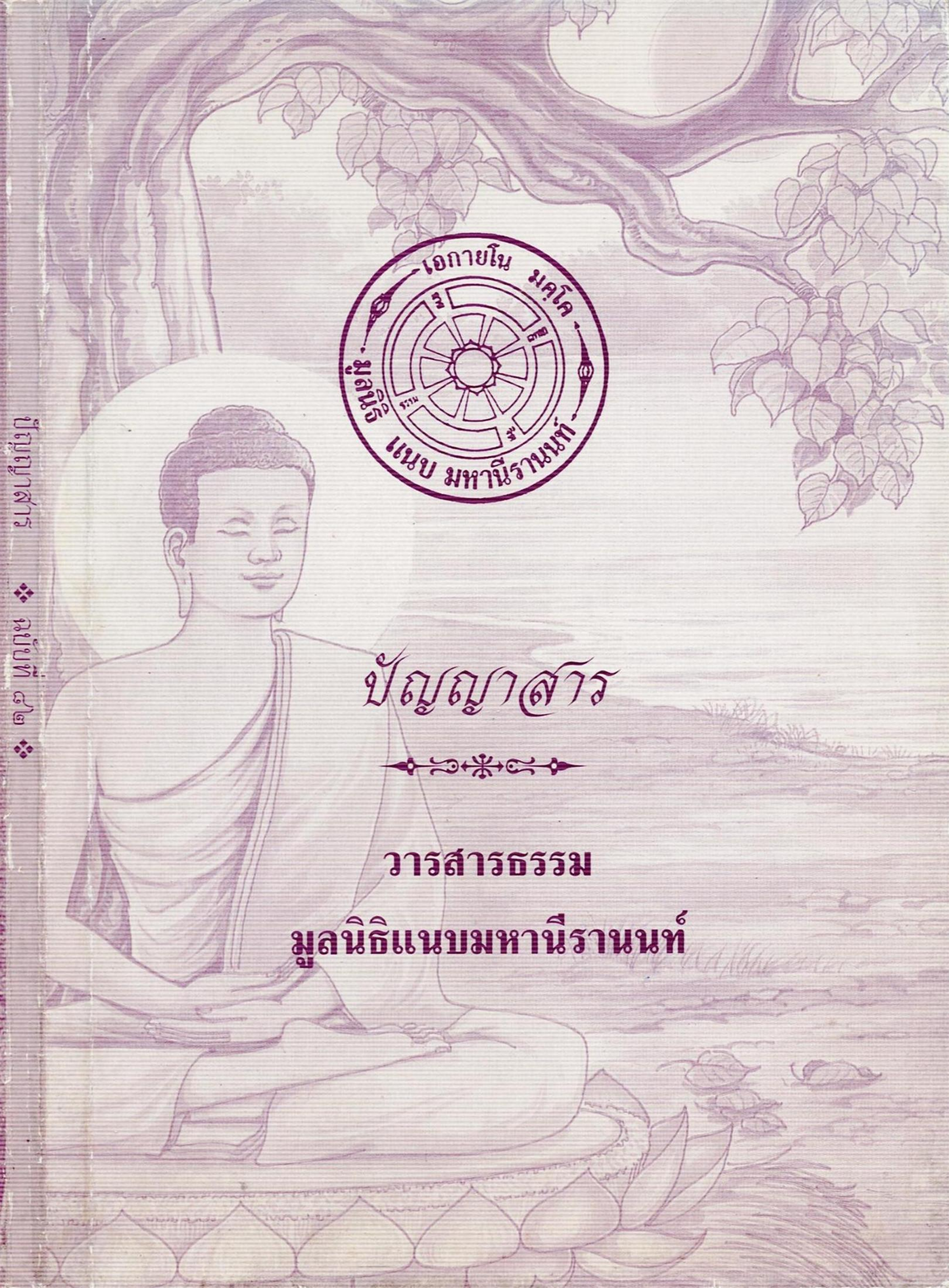

ปัญญาสาร

วารสารธรรม

มูลนิธิแนบมหานีรานนท์

ปัญญาสาร ❖ ฉบับที่ ๑๒ ❖

เอกายโน มคฺโค

มูลนิธิ แนบ มหานีรานนท์

ปัญญาสาร ฉบับ ๘๒

❖ ❖ ❖

- ทุกข์และการกำหนดรู้ทุกข์
- พุทธวงศ์
- คติธรรม
- ผลการปฏิบัติวิปัสสนา
- ธรรมโอสถ
- ข่าวมูลนิธิ ฯ
- ข่าวอนุโมทนา

สำนักงานมูลนิธิแนบมหานีรานนท์

๘๔/๑ หมู่ ๒ ถนนพุทธมณฑลสาย ๕ ตำบลบางระทึก
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ๗๓๒๑๐
โทร. ๔๒๐๘๐๒๔, ๘๘๙๔๔๑๗ และที่...
วิหารกลาง วัดบวรนิเวศวิหาร
ถนนพระสุเมรุ บางลำภูบน กรุงเทพมหานคร
โทร. ๒๘๒๕๐๓๔ กท ๑๐๒๐๐

โรงพิมพ์ วี. อินเตอร์ พริ้นท์ จำกัด
๒๔๐/๑๑๗-๑๑๙ ถ.จรัญสนิทวงศ์ แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. ๐-๒๔๑๒๗๗๐๗, ๐-๒๔๑๒๗๗๐๙, โทรสาร. ๐-๒๔๑๒๗๗๑๐
น.ส.วรางคณา วงศ์วัชระกุศล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๔๖

สารบัญ

	หน้า
ทุกข์และการกำหนดรู้ทุกข์	๗
พุทธวงศ์	๔๕
คติธรรม	๕๕
ผลการปฏิบัติวิปัสสนาของข้าพเจ้า	๖๔
ธรรมโอสถ	๗๔
ข่าวมูลนิธิ	๙๐
ข่าวอนุโมทนา	๙๖

❖ ❖ ❖

คำนำ

ปัญญาสารฉบับที่ ๘๒ นี้ ออกในวาระสำคัญวันมาฆบูชาตรงกับวันอาทิตย์ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖

มูลนิธิแนบมหานีรานนท์ได้จัดให้มีการบำเพ็ญกุศลทอดผ้าป่าสามัคคี ที่สำนักวิปัสสนามูลนิธิแนบมหานีรานนท์ ถนนพุทธมณฑลสาย ๕

ในการทอดผ้าป่าสามัคคี ครั้งนี้ คุณสุเพ็ญ จงวัฒนา และคุณตารณี ประภาสะโนบล รับเป็นประธาน ร่วมกับนักศึกษาพระอภิธรรมและผู้ปฏิบัติกับมูลนิธิแนบมหานีรานนท์ เพื่อนำรายได้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทำธุระในพระพุทธศาสนาของมูลนิธิแนบมหานีรานนท์

ปัญญาสารฉบับที่ ๘๒ นี้ ขอนำเรื่องทุกข์และการกำหนดรู้ทุกข์ ที่ท่านอาจารย์แนบ มหานีรานนท์ ได้บรรยายธรรมไว้เมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๖ มีสารธรรมทั้งนัยปริยัติ และปฏิบัติศาสนาที่เชื่อมโยงกันทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจพุทธศาสนาเป็นอย่างดี เคยพิมพ์เผยแพร่มาครั้งหนึ่งแล้วและแจกจ่ายเป็นธรรมทานหมดไปนานแล้ว จึงเห็นสมควรจัดพิมพ์ขึ้นใหม่ในปัญญาสารฉบับที่ ๘๒ นี้

นอกจากนั้นยังมีบทความธรรมะของอาจารย์ท่านอื่นที่มีสาระในพุทธศาสนา ที่จะเป็นอารมณ์ให้เกิดปัญญาได้ด้วยกันทั้งสิ้น

ขออนุโมทนา ในกุศลเจตนาที่ท่านทั้งหลายได้ตั้งใจในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติศาสนา กับมูลนิธิแนบมหานีรานนท์ทุกท่านที่มีส่วนสำคัญในการรักษาพระพุทธศาสนานี้ไว้ให้มั่นคงถาวรสืบไป

ขออำนาจกุศลผลบุญที่ทุกท่านได้กระทำแล้ว และขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงเป็นพลวปัจจัยอภิบาลบันดาลให้ทุกท่านจงประสบความสุข ความเจริญ ด้วยคุณธรรมในพุทธศาสนานี้ ยิ่งๆ ขึ้น ด้วยกันทุกท่านด้วย เทอญ

วรรณสิทธิ ไวทยะเสวี

ประธานกรรมการ

มูลนิธิแนบมหานีรานนท์

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖

ทุกข์และการกำหนดรู้ทุกข์

โดย

อาจารย์ แนบ มหานีรานนท์

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖

❁❁❁

ขอกราบนมัสการพระคุณเจ้าที่เคารพ และท่านผู้ฟังทั้งหลาย

เรื่องที่จะพูดกันในวันนี้ คือ เรื่องทุกข์และการกำหนดรู้ทุกข์ เพราะการเจริญวิปัสสนานั้น คือ ให้ดูทุกข์ แต่บางท่านที่ยังไม่ทราบจุดประสงค์ในเรื่องของวิปัสสนา คือ การดูทุกข์หรือการกำหนดรู้ทุกข์ ก็อาจจะสงสัยว่า เรื่องอะไร จึงให้ดูทุกข์ ทุกข์มันดีอย่างไร ดูไปทำไมและกำหนดทุกข์นั้น กำหนดอย่างไร จึงเป็นการถูกต้องตามหลักฐานและเหตุผลแห่งคำสอนของพระพุทธองค์

ฉะนั้น ก่อนที่จะรู้ว่า ทุกข์คืออะไร เราก็ควรจะทราบกันเสียก่อนว่า ทุกข์นั้นมีกี่อย่างอะไรบ้าง เพื่อจะได้ทราบว่าวิปัสสนานั้น ดูทุกข์อะไร ทุกข์นั้น พอสรุปได้มี ๔ ประการ คือ :-

๑. **ทุกข์เวทนา** ทุกข์เวทนาเป็นทุกข์ขั้นต้น ซึ่งหยาบหน่อย ดูง่าย เห็นง่ายและใครๆ ก็ได้ประสบมาแล้วทุกคน ทุกขเวทนา คือความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ทุกท่านคงทราบกันแล้ว และทุกคนก็คงรู้แล้วว่าความไม่สบายกายไม่สบายใจนั้นเป็นอย่างไร

๒. **สังขารทุกข์** สังขารทุกข์หรือทุกข์สภาวะนั้น เป็นอย่างเดียวกัน แต่จะแยกเป็นสังขารทุกข์และสภาวะทุกข์ก็ได้ ถ้าแยกเป็นสองก็แยกสภาวะทุกข์เป็นข้อที่ ๓

๓. **ทุกขลักษณะ** ทุกขลักษณะ คือทุกข์ในสามัญลักษณะ มีอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา คือไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา มีอยู่อย่างละ ๔ ขั้น คือ อนิจจ, อนิจจลักษณะ, อนิจจนุปัสสี, อนิจจวิหารี และทุกข์ก็มีความหมาย ๔ ขั้น คือ

ทุกข์, ทุกขลักษณะ, ทุกขนุปัสสี, ทุกขวิหารี ส่วนอนัตตาก็เช่นเดียวกัน มีอยู่ ๔ ขั้น ได้แก่ อนัตต, อนัตตลักษณะ,อนัตตนุปัสสี, อนัตตวิหารี

๔. ทุกขสัจ ทุกขสัจ คือ ทุกข์ทั้ง ๔ อย่าง ดังกล่าวแล้วทั้งหมด

ถ้าจะถามว่า ทุกข์ใน ๔ อย่างนี้ วิปัสสนา ดูทุกข์อะไร ก็ขอตอบว่าดูทุกข์ทั้งหมด คือ ต้อง รู้ทั้งหมด ถ้ารู้ทุกข์หมดทุกอย่าง ผู้นั้นก็จะได้ เห็นอริยสัจจธรรม เพราะสัจจธรรมที่สุดสาย ปลายทางของบรรดาท่านพุทธบริษัททั้งหลาย อยู่ที่ทุกข์ อยู่ที่ตรงอริยสัจจธรรม ซึ่งทุกๆ ท่าน ย่อมทราบดีแล้วว่า อริยสัจจธรรมเป็นพุทธ ประสงค์ที่ต้องการจะให้สัตว์ทั้งหลายได้รู้ได้เห็น ฉะนั้น ถ้าเราเข้าถึงทุกขสัจ เมื่อใด เราก็จะแจ้ง อริยธรรมทั้ง ๔ เมื่อนั้น นี่คือ วิปัสสนาปัญญา

ทุกขสัจ กับทุกข์อื่นๆ ต่างกันอย่างไร ถ้าจะถามว่า ทุกขสัจต่างจากทุกขเวทนาอย่างไร ต่างจากสังขารทุกข์ ต่างจากสภาวะทุกข์ และ ต่างจากทุกขลักษณะหรือไม่ ขอตอบว่า ไม่ใช่

อย่างนั้น ทุกข์ทั้งหมดก็รวมอยู่ในทุกขสัจ และเราจะต้องเข้าใจว่า ตามที่พระพุทธองค์ทรงเทศนาไว้ในพระไตรปิฎกมีมากมายถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ก็ดี ก็อยู่ในอริยสัจจธรรมทั้งหมด จะต้องเนื่องอยู่ทั้งหมดไม่มีอะไรที่นอกเหนือจากอริยสัจ เพราะว่า คำสอนของพระพุทธเจ้ามิได้มีจุดหมายอย่างอื่นเลย มีจุดหมายเพื่อที่จะให้เรารู้อริยสัจเท่านั้นเอง เพราะอริยสัจเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา คำสอนทั้งหมดในพระพุทธศาสนา ก็มุ่งหมายเพื่อให้สัตว์ทั้งหลายได้บรรลุหรือได้แจ้งอริยสัจธรรมเท่านั้นเอง เพราะฉะนั้น ทุกข์ทั้งหมดที่อธิบายมาแล้วก็รวมอยู่ในทุกขสัจ

จุดประสงค์ของการเจริญวิปัสสนากรรมฐานนั้น เพื่ออะไร เมื่อเราพูดกันในเรื่องปฏิบัติ เราก็ต้องรู้ถึงจุดหมายปลายทางของการปฏิบัตินั้นว่า เพื่ออะไร ก็เพื่อการบรรลุอริยสัจจธรรม อันเป็นผลให้ผู้ปฏิบัติถึงความพ้นทุกข์ทั้งปวง เราต้องทำความเข้าใจกันให้ถูกต้องอย่างนี้เสียก่อน หรือการเจริญสติปัฏฐาน ก็เพื่อ

การบรรลุอริยสัจจธรรมเช่นเดียวกัน ข้อปฏิบัติทั้งหมดตามนัยนี้ เพื่อบรรลุอริยสัจจธรรมทั้งนั้น

กิจของอริยสัจ มีอย่างไร ในอริยสัจนี้พระพุทธองค์ท่านวางกิจไว้อย่างไร คือการปฏิบัติในอริยสัจจธรรมนี้ เราจะทำอย่างไร อริยสัจนั้นมีทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค และท่านวางกิจในอริยสัจไว้ดังนี้

๑. ทุกข์ เป็นกิจที่ต้องกำหนดรู้ (ปริญเญยยกิจ)

๒. สมุทัย เป็นกิจที่ต้องละให้หมดไป (ปหานกิจ)

๓. นิโรธ เป็นกิจที่ต้องทำให้แจ้ง (สจฉิกิริยกิจ)

๔. มรรค เป็นกิจที่ต้องเจริญให้เกิดขึ้น (ภาวนากิจ)

เราจะต้องเข้าใจในกิจหน้าที่อย่างนี้เสียก่อน เมื่อเราเข้าใจกิจหน้าที่ของอริยสัจดีแล้ว เวลาปฏิบัติก็ให้เป็นไปตามกิจหรือหน้าที่นั้น ถ้าจะถามว่า ปฏิบัติอย่างไร ก็ปฏิบัติกำหนดรู้ทุกข์

ละสมุทัย ทำนิโรธให้แจ้ง ทำมรรคให้เกิดขึ้น ฉะนั้นเพื่อจะบรรลุอริยสัจ ผู้ปฏิบัติจะต้องทำไปตามกิจของอริยสัจ และการปฏิบัติจะต้องทำจำเพาะเจาะจงลงในกิจของอริยสัจนี้ จึงจะเป็นทางที่ถูก ฉะนั้น จึงขอให้ท่านผู้ฟังได้โปรดทำความเข้าใจตามเหตุผลนี้เสียก่อน

ทุกข์ที่ต้องกำหนดรู้นั้น ควรกำหนดรู้ทุกข์อะไรก่อน ตามที่อธิบายมาแล้วว่าทุกข์เป็นสิ่งที่ควรกำหนดรู้นั้น คือทุกข์อะไร ขั้นแรกก็ต้องรู้ทุกขเวทนาก่อน เพราะเมื่อกี้นี้ก็ได้เรียนให้ท่านผู้ฟังทราบแล้วว่า ทุกข์ทั้งหมดอยู่ที่ทุกขอริยสัจและที่ให้กำหนดทุกขเวทนาก่อนเพราะอะไร เพราะว่า ทุกข์ทั้งหมดนั้น ทุกขเวทนาเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่แก่เราเสมอ แทบจะทุกเมื่อและทุกอิริยาบถ ตั้งแต่ลืมตาขึ้นมา เราก็แก้ทุกขเวทนาเรื่อยไปจนกระทั่งหลับ แต่ว่าการหลับนั้น ก็เป็นการแก้ทุกข์อยู่ในตัวแล้วเหมือนกัน ดังนั้น เราจึงต้องกำหนดทุกขเวทนาก่อน

ทุกขเวทนากำหนดอย่างไร ท่านทราบ

ด้วยเหตุผลแล้วว่า การกำหนดทุกข์นั้น ต้องมีทุกข์ให้กำหนด จึงจะกำหนดทุกข์ได้ ถ้าไม่มีทุกข์แล้ว เราก็กำหนดไม่ได้ที่ท่านให้กำหนดทุกข์ ก็คือให้กำหนดรู้ทุกข์ ไม่ใช่ให้กำหนดรู้ความสุข ทุกข์เป็นตัวอริยสัจ เป็นของจริง ความสุขไม่ใช่ของจริง การที่จะกำหนดทุกข์ที่ง่ายที่สุด ก็ต้องกำหนดทุกขเวทนาก่อน เพราะทุกขเวทนานั้นวันหนึ่งๆ เกิดแก่เรามากมายจนนับไม่ถ้วน ไม่รู้ว่าแก้ทุกข์กันกี่ครั้งต่อกี่ครั้ง ในการปฏิบัติเราก็ตามกำหนดรู้ ก็จะรู้ว่าเราถูกทุกขเวทนาบีบคั้นเบียดเบียนมากมายแค่ไหน

สังขารทุกข์กำหนดอย่างไร สังขารทุกข์นี้ไม่ได้หมายถึงทุกขเวทนา หมายถึงการต้องแก้ไขเมื่อทุกขเวทนาเกิดขึ้นแล้วต้องแก้ไข การแก้ไขนี้แหละเป็นทุกข์อันหนึ่งเหมือนกัน คือเราต้องแก้ไขมันอยู่เสมอ ถ้าจะอุปมาก็เหมือนกับทุกขเวทนานั้นได้แก่คนไข้ สังขารทุกข์ก็เหมือนกับคนพยาบาล เมื่อเราเจ็บอยู่เสมอ ตั้งแต่ตื่นนอนก็เจ็บเรื่อยมา เราก็ต้องแก้ทุกข์เรื่อยมา ที่เห็น

ง่ายๆ ก็คือ ต้องกิน ต้องอาบน้ำ ต้องถ่ายอุจจาระ ต้องถ่ายปัสสาวะ ต้องนั่ง นอน ยืน เดิน ต้องเปลี่ยนอิริยาบถอยู่เรื่อยเหล่านี้ ต้องทำเพื่อแก้ทุกข์ทั้งนั้น ถ้าเราไม่แก้ไข เช่น ไม่กิน ไม่นอน ไม่ถ่ายอุจจาระ ไม่ถ่ายปัสสาวะ ไม่เปลี่ยนอิริยาบถ ก็ต้องเป็นทุกข์อย่างใหญ่หลวงทีเดียว อาจต้องถึงตาย แต่เราไม่รู้กันเอง ทั้งเราก็ไม่ได้กำหนดด้วยว่า เราจะต้องแก้ทุกข์กันเรื่อยไป จะต้องแก้ทุกข์กันอยู่เป็นนิตย์

การนั่ง นอน ยืน เดิน ก็คือ เราต้องเปลี่ยนอิริยาบถอยู่เรื่อย การเปลี่ยนอิริยาบถนี้แหละ เป็นการแก้ทุกข์อยู่เหมือนกัน ซึ่งเราต้องแก้ไขอยู่ทุกอิริยาบถ แต่เราไม่ทราบกันเองเท่านั้นเอง ที่ไม่ทราบก็เพราะไม่ได้พิจารณา นี่คือสังขารทุกข์ เหมือนกับคนพยาบาลที่ต้องพยาบาลคนเจ็บ ให้นั่ง ให้นอน ให้ยืน ให้เดิน ต้องให้คนเจ็บทำอย่างนี้ เพราะอะไร ถ้าไม่อย่างนั้นก็เป็นทุกข์ เพราะว่าคนเจ็บจะนั่งอย่างเดียว นอนอย่างเดียว เดินอย่างเดียวไม่ได้ ถ้าไม่เปลี่ยน

อิริยาบถเลย จะเป็นอย่างไร ก็ต้องเป็นทุกข์อย่างมากมาย และที่เราเปลี่ยนไปก็เพื่อจะแก้ทุกข์นั่นเอง เราจึงเปลี่ยนไป ก็เหมือนกับเราไม่เคยเห็นทุกข์อย่างนี้เลย เพราะอะไร ก็เพราะขาดการพิจารณาในสิ่งที่เป็นกฎธรรมดาอันเป็นของจริง ซึ่งเป็นไปตามธรรมดาของสัตว์ทั้งหลาย เพราะเราเข้าใจ เป็นการดีที่ต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงอิริยาบถนี้

การเจริญวิปัสสนา ถ้าผู้ที่ไม่เข้าใจก็จะมุ่งไปหาข้อปฏิบัติ หรือทางพิเศษอื่นๆ ส่วนกฎธรรมดาไม่ดูกันเลย อาจจะเห็นอะไรต่อมิอะไรที่เป็นพิเศษขึ้นมา ก็เลยไม่รู้ในสิ่งที่เป็นกฎธรรมดา แต่ความจริงแล้ว วิปัสสนานั้น จะต้องเห็นกฎอันเป็นไปตามธรรมดานั่นเอง เพราะของจริงต้องเป็นไปตามกฎธรรมดา และต้องรู้กฎธรรมดา แต่ที่เราไม่รู้กฎธรรมดานี่เอง เรียกว่า อวิชชา ไม่รู้ทุกข์ก็เรียกว่า อวิชชา เพราะอวิชชา คือ ความไม่รู้นั่น พระพุทธองค์ตรัสว่าคือความไม่รู้อริยสัจ ๔ การที่ไม่รู้ทุกขโดยทุกข์นั้น

เป็นตัวอริยสัจ การไม่รู้ทุกข์จึงเป็น อวิชชา นี่เราไม่ได้พิจารณากันเลย เราพยาบาลตัวเราเองอยู่ตลอดเวลาจนกระทั่งถึงบัดนี้ สภาพที่จะต้องพยาบาลอยู่อย่างนี้นั้น ควรหรือที่เห็นว่า เป็นความสุข สภาวะของทุกข์ที่เรียกว่าสังขารทุกข์นี้ต้องเป็นอยู่อย่างนี้เสมอ คือต้องแก้ไข ต้องเปลี่ยนอิริยาบถอยู่เรื่อยไม่หยุดหย่อน นี่เป็นสังขารทุกข์ แต่ว่าเราไม่เห็น ที่เราไม่เห็นเพราะอะไร เพราะเราไม่ได้พิจารณา เห็นเหตุผลและก็ไม่ได้ดูด้วย

สภาวะทุกข์ ตัวขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นี่เป็นตัวสภาวะธรรมทั้งหมด สภาวะอันนี้ มีความฉิบหายเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ธรรมชาติของเขาไม่ยั่งยืน ท่านถือว่า เป็นสภาวะทุกข์ เช่นที่ท่านตรัสว่า ขันธ์ ๕ เป็นทุกข์ ปัญจุปาทานักขันธาทุกขา คือตัวขันธ์ ๕ เป็นทุกข์ทั้งหมด ต้องพิจารณาตัวสภาวะถ้าสภาวะนั้นไม่มีแล้ว ทุกข์ทั้งหลายก็จะไม่มีเลยเพราะฉะนั้น ทุกข์ก็ได้แก่ทุกข์ ๕ นี้เอง

ทุกขลักษณะ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ความไม่เที่ยงของเบญจขันธ์ คืออนิจจังนั้นมีความหมาย ๔ ขั้น คือ อนิจ, อนิจจลักษณะ, อนิจจนุปัสสี, อนิจจวิหารี ผู้เจริญแล้วที่จะเข้าไปเห็นไตรลักษณ์ ต้องได้ถึงลักษณะ ๔ อย่าง อนิจจ ก็ได้แก่ เบญจขันธ์เป็นตัวอนิจจ อนิจจลักษณะ ได้แก่ ความไม่เที่ยงต่างๆ ของเบญจขันธ์และผู้เข้าไปเห็นเบญจขันธ์นั้น ผู้เจริญวิปัสสนาเข้าไปเห็นอย่างนี้ เรียกว่า อนิจจนุปัสสี ส่วนอนิจจวิหารีนั้น เมื่อเข้าไปเห็นอยู่อย่างนี้แล้ว จิตใจก็ต้องเข้าไปอยู่ในอารมณ์อันนั้น คือไตรลักษณ์ โดยจะเป็นอนิจจัง ทุกขัง หรืออนัตตาอันใดอันหนึ่งก็ได้ คือเห็นไตรลักษณ์อันใดอันหนึ่งก็ชื่อว่า เห็นทั้ง ๓ เหมือนกัน จิตใจของผู้ปฏิบัติเข้าไปอยู่ในอารมณ์อันนั้น มีการไม่เที่ยง เป็นต้นไม่ไปอยู่ที่อื่นเลย เมื่อพิจารณาเนืองๆ จิตใจก็เข้าไปอยู่ในอารมณ์นั้น จิตใจที่อยู่ในอารมณ์นั้นเรียกว่า เรียกว่า อนิจจวิหารี คือเข้าไปอยู่ในความรู้สึกแห่งอารมณ์ที่เห็นว่าไม่เที่ยงนั้น ถ้าผู้

ที่เข้าไปอยู่อย่างนี้จริงๆ จิตใจประกอบอยู่ใน อารมณ์ไม่เที่ยงแล้ว กิเลสก็จับไม่ได้ เพราะเห็นความไม่เที่ยง ความไม่เป็นสาระแก่นสาร เป็นอารมณ์อยู่อย่างนี้ กิเลสความยินดีในอารมณ์ก็เกิดไม่ได้ ทุกข์ก็เหมือนกัน หรือจะเป็นอนัตตา อันใดอันหนึ่งในสามัญลักษณะนั้น เมื่อเห็นลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ก็สามารถชำระกิเลส บรรลุถึงนิพพานได้

ในทุกข์ ๔ อย่างดังที่กล่าวมานี้ อนิจจังก็มี ๔ ในทุกข์ก็มี ๔ และในอนัตตาก็มี ๔ เหมือนกัน ใน ๓ ลักษณะนั้น มีอย่างละ ๔ ผู้เจริญวิปัสสนาจะต้องเข้าถึงลักษณะ ๔ อย่างนี้ แล้ววิปัสสนาจึงจะดำเนินไป เพื่อบรรลุอริยสัจ หรือแจ้งนิพพานได้

เช่นท่านผู้ฟังที่ฟังอยู่ในขณะนี้ ท่านก็ทราบกันมาแล้วว่า ขันธ์ ๕ ไม่เที่ยง มันไม่เที่ยงอย่างไร อนิจจลักษณะ คือลักษณะไม่เที่ยงนั้น ท่านวางไว้ ๑๐ อย่าง จะเห็นอย่างใดอย่างหนึ่ง ใน ๑๐ อย่างนี้ ก็เชื่อว่า ผู้นั้นเห็นความไม่เที่ยง

คือ เห็นอนิจจังโดยใครจะเห็นในอันหนึ่งอันใดก็ได้

อนิจจัง คือ ความไม่เที่ยงของขันธ์ ๕ นั้น เป็นอย่างไร ท่านผู้ฟังที่อยู่ในที่นี้ก็ศึกษามาแล้วว่า ขันธ์ ๕ ไม่เที่ยง อนิจจลักษณะ ความไม่เที่ยงของขันธ์ ๕ แต่ละขันธ์นั้น รูปไม่เที่ยงอย่างไร เวทนาไม่เที่ยงอย่างไร สัญญา สังขาร วิญญาณไม่เที่ยงอย่างไร เราทราบกันแล้วหรือยัง เรารู้แต่ว่าขันธ์ ๕ ไม่เที่ยง เพราะได้ศึกษามาแล้ว รูปขันธ์ที่เห็นว่าไม่เที่ยงนั้น พอจะรู้ได้ เพราะอะไร เพราะเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็มีแก่ มีเจ็บ มีตาย อย่างนี้เป็นต้น มีการเปลี่ยนแปลงไป จะเป็นผมหงอก หรือตามืดตามัว อะไรๆ ก็แล้วแต่ สำหรับรูปขันธ์นี้ เราพอจะเห็นได้ แต่การเห็นอย่างนี้เป็นจินตาปัญญา ไม่ใช่วิปัสสนาปัญญา คือว่า อาศัยพิจารณาลูบไล้ประกอบ เอาอดีตกาลเข้ามาและก็จำได้ว่า ในอดีตประกอบด้วยความเป็นอย่างนี้ และก็อาศัยสัญญากับมนสิการเชื่อว่าไม่เที่ยง แต่เรื่องเวทนาไม่เที่ยง สัญญาไม่เที่ยง สังขารไม่เที่ยง วิญญาณไม่เที่ยง

นั้น มันไม่เที่ยงอย่างไร อนิจจลักษณะอันนี้ เราเห็นไหม เราก็ไม่เห็นที่ว่า อนิจจังไม่เที่ยงที่เรารู้นั้น เรารู้แล้วโดยการศึกษามาแล้ว เข้าใจแล้ว

อนิจจลักษณะ คือ ลักษณะความไม่เที่ยงนั้น เป็นอย่างไร อนิจจลักษณะ ความไม่เที่ยงของเบญจขันธ์เป็นอย่างไร อันนี้เราต้องเข้าไปเห็น เห็นตอนกำลังที่ขันธ์ ๕ไม่เที่ยงจริงๆ ในขณะนั้น ไม่ใช่เห็นด้วยอดีต อนาคต เพราะขันธ์ ๕ นี้เขาแสดงความไม่เที่ยงอยู่เรื่อย ตั้งแต่เกิดมา มีความเกิดมาฉิบหายไป เกิดไปดับไป อยู่เรื่อย ไม่มีหยุดเลย แต่ว่าเราไม่เห็น เพราะฉะนั้น เราก็ต้องเห็นด้วยวิปัสสนาปัญญาไม่ใช่เห็นด้วยสัญญา ไม่ใช่รู้ด้วยสัญญา ต้องรู้ด้วยปัญญา ไม่ใช่รู้ด้วยจินตาญาณหรือสุตตาญาณ ฟังแล้วไม่ใช่ว่า จะรู้จะเห็นขึ้นมา ไม่ใช่อย่างนั้น ต้องเห็นด้วยวิปัสสนาปัญญา ตัวนุปัสสีนี้ คือ ตัวเห็น

อนิจจวิหารี คือ เห็นความไม่เที่ยงเป็นอารมณ์อยู่ในความรู้สึกนั้นคืออย่างไร คือเห็น

ความไม่เที่ยงเข้าไปตั้งอยู่ในจิตใจ รู้สึกอยู่ในอารมณ์ที่ไม่เที่ยงนั้นจะต้องรู้สึกว่าไม่เที่ยงอยู่ตลอดเวลา และที่จะเข้ามาตรฐานหรือชำระกิเลสนั้น ก็แล้วแต่วาสนาบารมีของใครจะเห็นความไม่เที่ยงนานกี่มากน้อย หรือเห็นเมื่อเทศนาจบ หรือว่าจะต้องดูไปถึง ๗ เดือน ๗ ปี อย่างนี้ก็แล้วแต่บารมีของผู้นั้น เมื่อจิตเข้าไปตั้งอยู่ในอารมณ์ไม่เที่ยงนั้นแล้ว ก็ชำระกิเลสจนกว่าจะถึงที่สุด หมดจดด้วยความบริสุทธิ์เมื่อไหร่ เมื่อนั้นก็บรรลุอริยสัจจะธรรม อันเป็นที่สุดของวิปัสสนา

นี่พูดถึงแต่อนิจจัง ส่วนทุกขัง อนัตตา ก็เป็นไปในทำนองเดียวกันกับที่กล่าวมาแล้วในเรื่องของอนิจจัง

ทุกข์ทั้งหมดที่อธิบายมาแล้ว จะเป็นทุกขเวทนา หรือสังขารทุกข์ หรือสภาวะทุกข์ หรือทุกขลักษณะก็ตาม ก็จะต้องไปรวมลงอยู่ที่ทุกขสัจ เพราะอะไร เพราะทุกขสัจนี้เห็นด้วยปัญญา คือว่า ทุกข์นี้เป็นสัจจะหมดทุกอัน

เท่าที่อธิบายมานี้ เป็นเรื่องสัจจธรรม ทั้งหมด แต่ว่าการที่จะเข้าถึงธรรมที่เห็นทุกข์ เป็นตัวสัจจธรรม เป็นของจริง แก้ไขไม่ได้ เบญจขันธ์เป็นทุกข์จริงอย่างนี้ ต้องเห็นด้วย ปัญญา แล้วแต่ปัญญาของใคร เมื่อพิจารณาใน ทุกข์ตามที่ได้อธิบายมาแล้ว ซึ่งมีทุกขเวทนา เป็นต้น และการที่จะเข้าถึงปัญญาได้นั้นเป็น ความสำคัญมาก

ถ้าเราเห็นทุกข์ทั้งหมดตามที่ได้เห็นมาแล้ว หรือเห็นความไม่เที่ยงก็ตาม ความไม่เที่ยงนี้ ในที่สุดก็ต้องเห็นทุกข์เหมือนกัน หรือว่าเห็น ทุกขลักษณะก็ต้องเห็นทุกข์เหมือนกัน หรือเห็น อนัตตลักษณะก็ต้องเห็นทุกข์เหมือนกัน คือ เห็นว่าเบญจขันธ์ไม่ใช่ของดี ไม่ใช่ของมีสาระ แก่นสารอะไรอย่างนี้ ต้องอยู่ในทุกขสัจทั้งหมด นี่ปัญญาเราเข้าถึงหรือยัง เช่นทุกขเวทนาเป็นต้น จะเข้าถึงทุกขสัจได้ไหม ได้เหมือนกัน

ถ้าผู้มีปัญญาแล้ว พิจารณาเฉพาะทุกข เวทนาอย่างเดียว ก็สามารถจะเข้าถึงทุกขสัจได้

เข้าถึงได้อย่างไร คือเมื่อเห็นแล้วว่า ทุกขเวทนาเกิดจากอะไร ทุกขเวทนามาจากไหน ก็มาจากนามรูป มาจากขันธ์ ๕ เพราะมีนามรูป มีขันธ์ ๕ จึงมีทุกขเวทนา ถ้าไม่มีนามรูป ไม่มีขันธ์ ๕ ไม่มีสภาวะทุกข์แล้ว ทุกขเวทนาจะมีมาจากไหนนี่อย่างนี้ เมื่อเห็นแล้ว ทีนี้เราจะแก้ไขได้ไหม ในเมื่อมีนามรูปแล้ว แก้ไขไม่ได้สัตว์ทั้งหลายใครจะแก้ไม่ให้ทุกขเวทนาเกิดขึ้น แก้ไม่ได้ เพราะเป็นของจริง เรื่องนี้ปัญญาที่เข้าถึงของจริงแล้วก็รู้ทีเดียวว่า เรื่องนี้แก้ไม่ได้ ถ้าจะแก้ไม่ให้มีทุกข์เลยจะทำอย่างไร ก็ต้องไม่ให้มีขันธ์ ๕ ต้องไม่ให้มีรูปนาม จึงจะไม่มีทุกข์ได้ นี่ปัญญาก็หยั่งลงไปทีเดียว เมื่อเห็นแล้วก็รู้ว่า ทุกข์ทั้งหมดมาจากไหน ก็มาจากเบญจขันธ์

เมื่อเห็นแล้วก็รู้สึกว่า ทุกข์ทั้งหมด เกิดขึ้นเพราะมีเบญจขันธ์ มาจากเบญจขันธ์ทั้งนั้น ถ้าจะไม่ให้มีทุกข์เลย ก็ต้องไม่ให้มีเบญจขันธ์ นี่ตามหลักฐานที่พิจารณาอย่างมีเหตุผลจริงๆ

เมื่อจะไม่ให้มีเบญจขันธ์ จะทำอย่างไร

การมีเบญจขันธ์ คือมีอะไร เบญจขันธ์เกิดจากอะไรเป็นเหตุ เมื่อสาวไปแล้วก็รู้ว่า เกิดจากกิเลสเป็นเหตุ และก็เป็นปัจจัยให้มีการเกิดทับถมขึ้น เมื่อกิเลสมี ขันธ์ ๕ ก็ต้องเกิดขึ้น นี่วัฏฏะวนเวียนกันอย่างนี้ กิเลสมีอวิชชา ซึ่งเป็นที่มาของ กิเลสทั้งหมด อวิชชากับตัณหา ๒ อย่างนี้ เกิดจากกิเลสอะไร อวิชชาเกิดอย่างไร เกิดเพราะไม่รู้ว่าเบญจขันธ์นี้เป็นทุกข์ เข้าใจว่าเบญจขันธ์นี้เป็นสุข ทำให้วิปลาสเกิดขึ้น

เพราะฉะนั้น บุคคลทั้งหลายที่ยังไม่เข้าถึงความจริง หรือยังไม่บรรลุอริยสัจ ก็จะไม่รู้สึกเลยว่า เบญจขันธ์นี้เป็นทุกข์ แล้วก็จะมีความยินดีพอใจกันอยู่

ทุกวันนี้ เราพอใจในเบญจขันธ์ใช่ไหม ทุกท่านพอใจในเบญจขันธ์ของตัวเองบ้าง เบญจขันธ์ของคนอื่นบ้าง หรือวัฏฏะในอารมณ์ต่างๆ ก็เบญจขันธ์ เพราะในโลกนี้มีแต่ขันธ์ ๕ เท่านั้น ไม่มีอะไรเลยที่นอกไปจากขันธ์ ๕ ที่เรายินดีพอใจกันทุกวันนี้ ก็คือยินดีพอใจเบญจขันธ์

นั่นเอง ทำไมจึงพอใจ ก็เพราะความไม่รู้ว่าเบญจขันธ์นี้ เป็นของไม่เที่ยง ไม่มีสาระ ไม่มีแก่นสาร เป็นไปเพื่อความทุกข์ เราไม่เคยรู้อย่างนี้เลย นี่เป็นตัวอวิชชา จึงทำให้เกิดตัณหา มีความปรารถนายินดี อยากได้ขันธ์ ๕ ต้องการขันธ์ ๕ มีความเสียดาย มีความอาลัยไม่อยากปราศจากขันธ์ ๕ เลย นี่เป็นไปกันอย่างนี้ คนอื่นหรือญาติพี่น้องของเรา ก็ไม่อยากให้เราตาย เราเองก็ไม่อยากตาย และไม่อยากให้คนอื่นที่เรารักเราชอบตาย จะทุกข์ทรมานสักเท่าใด ยังยินดีพอใจในขันธ์ ๕ อยู่นั่นเอง คือ ยังอยากให้ทุกข์นั้นยังอยู่นั่นแหละ แม้จะตาบอด แม้จะได้รับความทุกข์ทรมานอย่างไร ก็ยังไม่อยากตาย ตัวเองก็เป็นทุกข์ แต่ก็ยังไม่เห็น ก็ยังอยากอยู่ ยังเห็นว่า เบญจขันธ์ดีอยู่นั่นเอง

เราเคยเห็นคนเจ็บป่วยอยู่ในโรงพยาบาล ต้องถูกผ่าตัด ตัดแขน ตัดขาต่างๆ เหล่านี้ อยู่ในสภาพที่ต้องลำบาก เจ็บปวด เห็นแล้วเป็นที่น่ากลัว น่าหวาดเสียว เพราะอะไร จึงต้อง

เป็นไปเช่นนั้น ก็เพราะมีเบญจขันธ์ แล้วทำไมเราจึงยอมทนทุกข์ทรมานอยู่ได้ สบายหรืออย่างนั้น ก็ต้องไม่สบาย แต่ก็อยากจะอยู่ ไม่อยากตาย เพราะยังเห็นว่าขันธ์ ๕ นั้นดี ทั้งๆ ที่ขันธ์ ๕ นั้นลำบาก เป็นทุกข์

ที่เราต้องลำบาก ต้องเจ็บไข้ได้ป่วย อะไรๆ ต่างๆ เหล่านี้ ก็ยังไม่เห็นอีกว่าเบญจขันธ์ มันมีโทษมากมายเพียงใด ที่เรายังไม่เห็น เพราะอะไร เพราะอำนาจของอวิชชาและตัณหา ก็เลยยินดีแม้แต่เขาเอาไปขังคุกไว้ จะต้องถูกประหาร ถูกทรมานอยู่ในห้องมืดเหล่านี้ เวลาเขาจะเอาไปประหารชีวิต ก็ยังเสียดายถึงกับเป็นลมทั้งๆ ที่ทรมานอยู่ในนั้นก็ยังไม่อยากจะพ้นจากเบญจขันธ์ อยากเป็นอยู่อย่างนั้น ยังเสียดายเบญจขันธ์อยู่ อันนี้เป็นตัวตัณหา เพราะความไม่รู้ซึ่งเป็นตัวอวิชชา ตัณหาจึงได้เกิดความยินดี มีความใคร่กำหนัดอยู่ในเบญจขันธ์

ท่านอุปมารูปขันธ์เหมือนกับโรงพยาบาล เพราะโรงพยาบาลเป็นที่รับคนเจ็บป่วย ร้อย

อย่างพันอย่าง โรคต่างๆ เกิดที่ในร่างกายของเราทั้งนั้น ร่างกายของเราเป็นที่เกิดของโรครับโรคต่างๆ ได้ และเราก็พยายามรักษาไป ท่านจึงอุปมารูปขันธ์เหมือนกับโรงพยาบาล เพราะฉะนั้น ท่านที่เกิดปัญญาแล้ว ท่านจึงเห็นอย่างนี้ เมื่อเราพิจารณาเป็นอย่างนี้แล้ว ก็จะเห็นโทษของเบญจขันธ์ แต่ที่ยังมองไม่เห็นก็ด้วยอำนาจของอวิชชา และตัณหาก็ยังยินดีอยู่ เช่นนี้เราจะทำอย่างไร

ผู้ที่เกิดวิปัสสนาปัญญาเห็นโทษของเบญจขันธ์แล้ว ก็เกิดความเบื่อหน่ายในทุกข์ ก็คือ เบื่อหน่ายในเบญจขันธ์นั่นเอง ไม่อยากได้ไม่ยินดีในเบญจขันธ์เลย เมื่อเห็นทุกข์เห็นโทษอย่างนั้น ก็รู้สึกขึ้นมาว่า เพราะมีเบญจขันธ์นี่เอง ทุกข์โทษต่างๆ จึงมี และจะต้องได้รับความบีบคั้นคุกคามจากทุกข์ตราบเท่าที่ ยังมีเบญจขันธ์อยู่ และท่านอุปมาเบญจขันธ์เหมือนกับเพชฌฆาตผู้ฆ่าที่กำลังเงื้อดาบจะฟันคอ เพียงแต่ว่าลงดาบเมื่อไหร่ เมื่อนั้นแหละ เราก็ตาย

ผู้ที่เจริญวิปัสสนาเห็นทุกข์โทษของเบญจขันธ์ว่า ร้ายกาจเช่นนี้ ก็คลายความกำหนัดยินดีในเบญจขันธ์ และจะมีความรู้สึกเกิดขึ้นตามลำดับของวิปัสสนาญาณโดยเห็นเบญจขันธ์เป็นภัยเป็นโทษและเกิดความเบื่อหน่าย เห็นว่าเบญจขันธ์นี้เป็นทุกข์เป็นโทษมากมายเหลือเกิน ก็เบื่อหน่ายคลายความกำหนัดยินดีในเบญจขันธ์ ใจของผู้เจริญวิปัสสนาในเวลานั้นต้องการแต่จะพ้นเท่านั้น รู้สึกทีเดียวว่า ถ้าหากเรายังมีเบญจขันธ์อยู่ หรือความเกิดของนามรูปยังมีอยู่ แม้จะไปเกิดในสวรรค์ ในรูปพรหมอรูปพรหมก็ตาม ทุกข์ก็ต้องตามติดอยู่เรื่อยไปไม่เชื่อว่าจะพ้นทุกข์ได้เลย ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ภพไหนภูมิไหนก็ตาม

เพราะฉะนั้น ท่านผู้มีปัญญา ท่านก็เห็นแล้วว่า เบญจขันธ์เป็นทุกข์ทั้งนั้น ก็เกิดความเบื่อหน่าย ไม่มีความยินดี นิพพิทาญาณเกิดความเบื่อหน่ายในเบญจขันธ์ คือทุกข์โทษของเบญจขันธ์ที่แลเห็นแล้วนั้น ท่านก็จะนึกทีเดียวว่า

ถ้าเราไม่มีเบญจขันธ์เมื่อไหร่ เมื่อนั้นแหละ ก็จะพ้นทุกข์

แต่จะทำอย่างไร จึงจะพ้นเบญจขันธ์เสียได้ ความรู้สึกอันนี้ที่ท่านอยากจะพ้นจากเบญจขันธ์นั้น ตามนัยท่านอรรถกถาจารย์ ท่านบอกว่า ความรู้สึกของท่านผู้นั้นได้หยั่งลงแล้วในพระนิพพาน คือ มุ่งไปแล้ว บ่ายหน้าไปแล้วยังพระนิพพาน เพราะอะไร เพราะเห็นโดยประจักษ์ชัดแล้วว่า ขันธ์ ๕ เป็นทุกข์เป็นโทษ ไม่อยากจะมีขันธ์ ๕ เห็นการเกิด เห็นการปฏิสนธิเป็นภัย ท่านอุปมาไว้มากมายในความรู้สึกของท่าน โดยเหตุนี้เอง กิเลสคือความยินดี ความกำหนัดในเบญจขันธ์จึงละได้ กิเลสเข้าไม่ได้ ทำลายความยินดีออกไป ยิ่งเห็นโทษมาก ก็ยิ่งคลายความกำหนัดยินดีออกไปทุกทีๆ ท่านบอกว่า จิตนี้ได้บ่ายหน้าเข้าหาพระนิพพานแล้ว ผู้ที่เห็นว่า ไม่มีเบญจขันธ์นี้แหละ จะพ้นทุกข์ เพราะว่าใน ๓๑ ภูมิที่ไม่มีขันธ์นั้นไม่มีเลย มีแห่งเดียวเท่านั้น คือพระนิพพาน ดังนั้น ถึงแม้จะไม่รู้ ยัง

ทำพระนิพพานให้แจ้งไม่ได้ แม้ทางพระนิพพานเป็นทางที่พ้นทุกข์ จะมีจริงหรือไม่ก็ตาม จิตนั้นก็ได้บ่ายไปในที่ตรงนั้นแล้ว คือคลายความยินดีแล้วในขันธ์ ๕ ทุกๆ อย่างไม่ว่าจะเป็นอะไรไม่มีความยินดีเลย และจิตก็บ่ายไปหาความไม่มีเบญจขันธ์ นี่ชื่อว่า บ่ายหน้าเข้าหาพระนิพพาน

เมื่อเห็นทุกข์โทษว่า มาจากเบญจขันธ์เพิ่มมากขึ้นเท่าไร ความอยากพ้นจากเบญจขันธ์ ก็มากขึ้นเท่านั้น จิตก็เขยิบใกล้พระนิพพานเข้าไปทุกขณะ เพราะอะไร เพราะกิเลสก็น้อยลงไป และตัณหาก็น้อยลงไปทุกที จิตก็ยิ่งเพ่งแน่เข้าทุกขณะ เมื่อตัณหาหมดถึงที่สุดลงเมื่อไร เมื่อนั้นก็สิ้นตัณหาถึงพระนิพพาน นี่เหตุผลต้องเป็นอย่างนี้

แต่เท่าที่เคยได้ยินได้ฟังท่านผู้ปฏิบัติวิปัสสนา คือ แทนที่ท่านจะเห็นทุกข์ในเวลาเจริญวิปัสสนา ท่านกลับไปเห็นความสุข ความสงบ ปีติ เยือกเย็น แล้วก็เกิดความพอใจ พอใจอะไร ก็พอใจเบญจขันธ์นั่นเอง ตัวสงบ ตัวปีติ

เยือกเย็น เหล่านี้ก็คือเบญจขันธ์ทั้งนั้น ไม่ใช่อะไรอื่นเลย เบญขันธ์ที่เกิดกับสุขเวทนาก็มี เกิดกับทุกขเวทนาก็มี เกิดกับอุเบกขาเวทนาก็มี หากแต่ว่าผู้ปฏิบัตินั้นรู้จักแต่ชื่อ พอเห็นเบญจขันธ์ในขณะที่ได้รับความสุข ก็เลยไม่สำคัญว่า ความสุขเป็นเบญจขันธ์ แล้วก็ไม่อยากจะพ้นจากเบญจขันธ์ กลับเพลิดเพลินยินดีพอใจอยู่ในเบญจขันธ์ แล้วก็ทึกทักเอาความสุขเช่นนี้ เป็นความสุขในนิพพาน เช่นนี้ก็ไม่เป็นเหตุให้เกิดความเบื่อหน่าย ไม่เป็นเหตุที่อยากจะพ้นจากเบญจขันธ์ และไม่เป็นเหตุที่จะทำให้ตัณหาคลายออก เพราะตัณหาความยินดีในที่นั้นจะก่อตัวขึ้น

โดยเหตุนี้ ผู้ที่ทำสมาธิมากยิ่ง หรือเจริญทางสมาธิจนได้ฌาน เมื่อตายแล้วในความยินดีของสมาธินั้น ท่านก็ไปเกิดในอารมณ์นั้น มีรูปพรหม หรืออรูปพรหม เป็นต้น คือ ท่านพอใจในเบญจขันธ์ลักษณะอย่างไร ท่านก็ไปเกิดในที่จะให้ได้เบญจขันธ์อย่างนั้น เกิดแล้วตาย

ตายแล้วเกิดอีก วนเวียนกลับไปกลับมา นี่ทุกข์สังสารวัฏฏ์ แต่ท่านผู้เจริญวิปัสสนา ท่านเห็นโทษเห็นภัยอย่างนี้ ท่านจึงเบื่อหนายทั้งหมดใน ๓๑ ภูมิ ท่านเห็นว่า จิตจะไปปฏิสนธิในที่ใดก็ตาม **การปฏิสนธินั้นเหมือนกับหยั่งลงในหลุมถ่านเพลิง** เมื่อความรู้สึกอันนี้เกิดขึ้นแล้ว กิเลสความยินดีพอใจในอะไรๆ จะเข้าจับท่านไม่ได้เลย

เมื่อปัญญาเห็นความจริงดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ก็เป็นปัญญาที่เข้าถึงทุกขสัจ จะมองไม่เห็นเลยว่า ในโลกนี้มีความสุข จะเห็นว่า ในโลกนี้มีแต่ความทุกข์เท่านั้นที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป นอกจากทุกข์แล้วไม่มีอะไรที่เกิดขึ้นเลย ไม่มีอะไรเลยที่ดับไป นี่ท่านเข้าถึงเหตุแล้ว แต่ของเรายังเข้าไม่ถึงความจริงเช่นนี้ เพราะอะไร เพราะเรายังมีอวิชชาปกคลุมให้เราติดอยู่ เพราะอวิชชาทำไม่ให้เราเห็น เราจึงควรต้องทำความเพียรเจริญปัญญาเพื่อละอวิชชา จะได้พ้นทุกข์อันเป็นพุทธประสงค์ในศาสนานี้

วิธีละอวิชชาทำอย่างไร ก็ต้องทำปัญญา

ให้เกิดขึ้น เราต้องเจริญวิปัสสนาเพื่อให้เกิดปัญญา ตามที่อธิบายมาแล้วว่า ทุกข์นั้นเป็นธรรมที่เห็นได้ด้วยปัญญา นี่เป็นประโยชน์ ถึงแม้ท่านผู้ฟังจะยังไม่ได้ลงมือปฏิบัติวิปัสสนา หรือลงมือแล้วแต่ยังไม่เห็นก็ตาม แต่ก็ขอให้ทราบเหตุผลว่าวิปัสสนานั้น จะต้องเดินทางไปอย่างนี้ จึงจะชำระกิเลสให้หมดจดถึงความบริสุทธิ์ได้ แม้จะเห็นทุกขเวทนา เมื่อเห็นจริงลงไปอย่างนี้แล้ว ก็รู้สึกว่า จริงแล้ว ทุกขเวทนามาจากเบญจขันธ์ก็สามารถเข้าถึงทุกขสัจได้ หรือเห็นสังขารทุกข์ซึ่งต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอยู่เป็นนิตย์ก็สามารถเข้าถึงทุกขสัจได้ โดยรู้ว่ามาจากเบญจขันธ์ ก็เข้าถึงทุกข์สัจได้ทั้งนั้น แม้ทุกขลักษณะก็เหมือนกัน ถ้าไม่มีขันธ์แล้วลักษณะความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาของขันธ์จะมีได้อย่างไร ก็มีไม่ได้ แล้วก็ต้องสาวไปจนถึงเบญจขันธ์ จะต้องเห็นโทษของเบญจขันธ์นั้น จึงจะเข้าถึงทุกขสัจได้ ฉะนั้น จึงควรทราบว่า จิตจะต้องดำเนินไปอย่างนี้ และพระ

พุทธองค์ตรัสสอนไว้ว่า ให้กำหนดทุกข์ ทุกข์เป็นกิจที่ต้องกำหนดรู้ แต่เราลืมกันเสียเอง จึงไม่เห็นทุกข์

กำหนดทุกข์นั้น กำหนดที่ไหน ท่านกล่าวว่า กำหนดทุกขเวทนาก่อน ทุกขเวทนากำหนดที่ไหน จึงจะเห็นได้ง่าย ท่านให้กำหนดที่อิริยาบถ ๔ มียืน เดิน นั่ง นอน ทุกขเวทนามีในทุกอิริยาบถ วันหนึ่งๆ นั่งกี่หน เดินกี่หน ยืนกี่หน เปลี่ยนอิริยาบถใช่ไหม เราจะรู้ทีเดียวว่า เราเปลี่ยนอิริยาบถมากมายเหลือเกิน นี่ต้องเห็นก่อน และเป็นตัวสติปัฏฐาน ซึ่งเป็นอารมณ์ที่เป็นปัจจัยจะให้เกิดวิปัสสนา จะเข้าถึงนิพพาน จะให้บรรลุอริยสัจ

ท่านกล่าวว่า สัตว์ทั้งหลายที่ไม่เห็นทุกข์เพราะอะไร เพราะไม่ได้พิจารณาอิริยาบถ ท่านกล่าวไว้ชัดเจนเช่นนี้ และการไปนิพพานนั้น ถ้าไม่มีอนิจจลักษณะหรือทุกขลักษณะ หรืออนัตตะลักษณะเป็นอารมณ์แล้ว ไปนิพพานไม่ได้ ท่านวางอนิจจลักษณะไว้ ๑๐ อย่าง ทุกขลักษณะ

๒๕ อย่าง และอนัตตลักษณะ ๕ อย่าง รวมทั้งหมดเป็น ๔๐ ด้วยกัน ที่กรรมฐานของวิปัสสนา ส่วนอารมณ์ของสมถกรรมฐานก็มี ๔๐ เหมือนกัน ถ้ารวมกันแล้วเป็น ๘๐ นี่ท่านผู้ฟังอาจจะไม่ค่อยได้ยินพูดกัน เคยแต่รู้ว่า อารมณ์ของสมถะมี ๔๐ แต่ว่ากรรมฐาน ๘๐ นั้นอาจไม่เคยได้ยิน แต่ท่านวางกรรมฐานของท่านไว้ว่า เป็นคนละอย่าง ก็ต้องเดินคนละอย่าง ไม่ใช่ทำสมถะแล้วจะเกิดวิปัสสนาขึ้นมาเอง ถ้าเช่นนั้น ท่านก็ไม่ต้องวางอารมณ์ของวิปัสสนาไว้ต่างหาก จึงควรที่เราจะต้องเข้าใจเหตุผลนี้ด้วย

เทศนาของพระพุทธองค์นั้น ถ้าหากผู้มีปัญญาบารมีมาก พอฟังจบคำเทศนาก็สามารถบรรลุพระนิพพานได้ในอาสนะที่นั่งฟังอยู่นั่นเอง เพราะอะไร เพราะปัญญาของท่านผู้นั้นตรองเห็นไปตามที่ทรงเทศนานั้นทีเดียว เห็นทุกข์ เห็นโทษของเบญจขันธ์ กิเลสความยินดีในเบญจขันธ์ก็คลายออกได้ในขณะที่ฟังอยู่นั้น แต่ว่าต้องเป็นผู้มีปัญญาบารมีแก่กล้ามาแล้ว

เมื่อฟังแล้วก็เกิดความเข้าใจได้ถูกต้อง สำหรับพวกเรานั้น บางทีฟังไปๆ ก็พอจะเข้าใจได้ แต่ไม่ชัดเจน หรือบางทีก็ไม่เข้าใจ หรือเพียงจับความได้ว่า พูดเรื่องนี้ก็มี แต่จะเอาความเข้าใจหยั่งลงไป อาจไม่ถึงก็ได้ เพราะว่ากิเลสของเรามีทับถมอยู่มาก ถ้ากิเลสห่างออกไปมาก อริยสัจก็แจ้งมากเช่นกัน

การชำระกิเลสให้หมด ก็ต้องด้วยการกำหนดทุกข์ กำหนดให้เข้าถึงทุกขสัจ ผู้ใดเมื่อเห็นทุกข์เป็นสัจจธรรมแล้ว ตัณหาก็ละหมดไปเหมือนกัน หมดความยินดีเพราะเห็นจริงแล้ว เมื่อหมดความยินดี ตัณหาก็ละ เมื่อละตัณหาหมดแล้ว นิโรธก็แจ้งในขณะนั้นเหมือนกัน การเห็นอริยสัจ ๔ นั้น เห็นได้เมื่อมรรคเจริญเต็มที่ เพราะมรรคเป็นทางดำเนินไปถึงพระนิพพาน คือขณะใดที่ชื่อว่าถึงพระนิพพาน ขณะนั้นมรรคก็เจริญแล้ว จึงได้พระนิพพาน มรรค คือ ตัวปัญญาที่รู้ที่เห็นทุกขสัจนี้แหละเป็นตัวมรรค เป็นมรรคที่แท้จริงทีเดียว เพราะฉะนั้นทุกข์โทษ

อะไรต่อมิอะไรต่างๆ ต้องเข้ารวมอยู่ในปัญญาวิปัสสนาทั้งหมด เมื่อเข้าถึงวิสุทธิ์ความหมดจดจากกิเลสแล้ว กิเลสอาศัยไม่ได้แล้ว ก็จะแจ้งอริยสัจจธรรม

เรื่องทุกขเวทนานั้น ท่านกล่าวว่า ให้พิจารณาอิริยาบถ ท่านประสงค์ให้เราพิจารณาอิริยาบถ เพื่อให้เราเห็นทุกข์อย่างเดียวก็พอแล้ว หรือเห็นไม่เที่ยงอย่างเดียวก็ไปถึงนิพพานได้ หรือเห็นอนัตตาอย่างเดียวก็ไปถึงได้ และง่ายที่สุดสะดวกที่สุดสำหรับคนที่มีปัญญาน้อย ท่านก็ขอให้พิจารณาอิริยาบถ

การพิจารณาอิริยาบถ จะทำให้เราเห็นทุกขเวทนาในอิริยาบถเก่า และเห็นสังขารทุกข์ คือ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงในอิริยาบถใหม่ เพราะในอิริยาบถใหม่เป็นสังขารทุกข์ที่ต้องแก้ไข เหมือนกับผู้ต้องพยาบาลคนไข้ แต่ว่าไม่ใช่คนไข้ คนไข้คือทุกขเวทนา สังขารทุกข์ไม่ใช่คนเจ็บ ไม่ใช่คนป่วย เช่นอย่างในสัมปชัญญะบรรพะนั้น เรายกมือ เหลียวหน้า เหลียวหลัง อย่างนี้ไม่ใช่

ทุกขเวทนา ทุกขเวทนาก็มีแต่ว่าไม่ปรากฏออกมา หรือการใช้บาต ใช้จีวร คู้ เหยียดเหล่านี้ อันนี้ ทุกขเวทนาก็ยังไม่ปรากฏ แต่ที่จริงทุกขเวทนาก็เกิดอยู่ แต่ว่าอ่อนมาก เพราะฉะนั้น จะไม่แลเห็นเลย

เมื่อพิจารณาทุกข์แล้ว จึงจะรู้ว่า คนเรากระดุกกระดิกอยู่ตลอดเวลา ร่างกายเคลื่อนไหวก็ดี จะยกมือ หันหน้า หรือทำอะไรๆ ก็ดี ทุกอย่างทำเพื่อแก้ทุกขเวทนาบ้าง บางทีก็ทำเพื่อกันทุกขเวทนาบ้าง เช่นเรากินอาหารเวลาหิว เราก็กินเพื่อแก้ทุกขเวทนา แต่บางทีเวลาไม่หิว เราก็ต้องทนกิน คือกันไว้ เพื่อไม่ให้ทุกขเวทนาเกิด เพราะรู้ว่า เมื่อถึงเวลากินแล้ว แม้จะไม่หิวก็ต้องกินกันไว้ เพื่อไม่ให้ทุกขเวทนาที่จะเกิดขึ้นต่อไป เพราะฉะนั้น เป็นการกันก็ได้ เป็นการแก้ก็ได้

สัมปชัญญะนี้ สูงกว่าอิริยาบถบรรพะ โดยมากสัมปชัญญะเกิดจากการแก้ที่เรากระดุกกระดิก แม้กระดิกตัว ถ้าสังเกตดูให้ดีๆ จะเห็นว่า

เราแก้ทุกขเวทนาทั้งนั้น แม้แต่คนเจ็บ ถ้าเจ็บมาก มีทุกขเวทนาแรงกล้า ท่านจะเห็นว่ากระสับกระส่ายบิดไปบิดมา เราก็รู้ว่า แก้ทุกขเวทนาที่บีบคั้น จึงแก้ไปเพื่อให้ทุกขเวทนานั้นตกไป ถ้าใครทุกขเวทนาลดน้อยลง ความกระสับกระส่ายก็จะลดน้อยลงไปด้วย เพราะฉะนั้น ที่เรากระสับกระส่าย เราเคลื่อนไหวอย่างนี้ ถ้าสังเกตดูให้ดีๆ จะเห็นว่า เราแก้ทุกข์ทั้งนั้น นี่เราจะเห็นสังขารทุกข์ คือการเปลี่ยนแปลงด้วยอิริยาบถ แต่ว่าเวลาปฏิบัติ ต้องมนสิการอิริยาบถเก่านั้นอย่างหนึ่ง มนสิการอิริยาบถใหม่อีกอย่างหนึ่ง อย่างนี้ เราก็ต้องมนสิการเรื่อยไป

ข้อสำคัญที่เราควรเข้าใจ ก็คือ ตัณหาไม่ได้อยู่ที่อิริยาบถเก่า เพราะอิริยาบถเก่าเกิดทุกข์แล้ว ตัณหาไม่มีแล้ว ไม่ยินดีแล้ว ไม่อยากได้แล้วในอิริยาบถเก่า เช่นเมื่อนั่งนานแล้วก็เป็นทุกข์ปวดเมื่อยแล้ว ก็อยากจะเปลี่ยนอิริยาบถเสียใหม่ อยากเปลี่ยนจะไปนอน คือไม่

อยากได้แล้วในอิริยาบถนั่ง ไม่ยินดีแล้ว เพราะว่าเกิดทุกข์แล้วในรูปนั่ง แต่ว่าตัณหาไป ยินดีในอิริยาบถนอน คือในอิริยาบถใหม่เกิดขึ้น ความทุกข์นั้นเกิดในอิริยาบถเก่า ส่วนตัณหาก็ เอื้อมไปเกิดในอิริยาบถใหม่ ยินดีในอิริยาบถใหม่ เห็นว่า อิริยาบถใหม่เป็นสุข จึงควรรู้ควรเข้าใจ ในอิริยาบถใหม่ คือ อิริยาบถนอนนี้ว่า เป็นสุข วิปลาส

ถ้าเราไม่เข้าใจในการปฏิบัติ หรือไม่ มนสิการให้ถูกต้อง ก็จะกันกิเลสออกจากอิริยา บถไม่ได้เลย ส่วนอิริยาบถเก่านั้นก็เป็นธรรมดา อยู่แล้วที่ตัณหาจะไม่อาศัย แต่มีความไม่พอใจ เข้าอาศัย คือโทสะจะเข้าอาศัยในอิริยาบถเก่านั้น ส่วนตัณหาจะออกจากอิริยาบถใหม่ไม่ได้เลย ดังนั้น โยนิโสมนสิการ จึงเป็นความสำคัญมาก ในเรื่องนี้

กุศลทั้งปวงจะเป็นในทางสมาธิก็ตาม หรือวิปัสสนาก็ตาม จะต้องอาศัยโยนิโสมนสิการ เป็นประการสำคัญที่จะให้เกิดผลหรือให้เกิด

วิปัสสนาปัญญา นี่ท่านผู้ฟังก็พอจะเข้าใจแล้วว่า วิปัสสนานั้น เห็นทุกข์อะไร และเห็นแล้ว จะได้ประโยชน์อย่างไร

ทุกขเวทนานั้น เวลาเจริญวิปัสสนา ถ้าสมาธิมากๆ เข้า ทุกขเวทนาก็จะไม่มีและทำไม่ให้เห็นทุกขเวทนา และสังขารทุกข์ก็ยิ่งจะไม่เห็นเลย เพราะอะไรเวลานั้น นั่งนิ่งๆ ไม่เปลี่ยนแปลง แล้วการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอิริยาบถจะเห็นได้อย่างไรก็ไม่เห็น ความไม่เที่ยง หรือความเป็นทุกข์ก็ดี ปัญญาเราจะไม่เห็นเลยในสมาธิเพราะละเอียดมาก จะเข้าไปเห็นสมาธิว่าเกิดดับอยู่ในที่นั้นยากนักหนา เมื่อไม่เห็นแล้วจะเห็นอะไร ก็เห็นว่าเที่ยง เห็นว่า ดี นี่โดยมากเป็นอย่างนี้ เมื่อทำสมาธิมากๆ เข้า ทุกขเวทนาก็หายไป

ท่านคงเคยได้ยินบางท่านผู้ปฏิบัติกล่าวว่า เมื่อทุกขเวทนาเกิดขึ้น เขาพยายามปฏิบัติให้ทุกขเวทนานั้นหมดไป อย่างนี้ ท่านผู้นั้นจะเข้าใจว่าอย่างไร ที่จริงทุกขเวทนาเป็นตัวสติปัฏฐาน

เป็นที่ตั้งแห่งการบรรลุมรรคผลนิพพาน เมื่อทุกขเวทนาเกิดขึ้นท่านผู้นั้นกลับกำหนดให้ทุกขเวทนานั้นหายไป ด้วยวิธีกำหนดว่า ทุกข์หนอๆ อย่างนี้ เวลาที่ภาวนากำหนดทุกข์หนอๆ นั้น ใจก็มุ่งลงไปมนสิการ จะให้ทุกขเวทนานั้นหมดไป ความเข้าใจอย่างนี้ หรือความรู้สึกอย่างนี้เป็นการเข้าใจผิด เพราะอนัตตานั้น ท่านกล่าวว่าบังคับไม่ได้ ฉะนั้น ความรู้สึกที่ตั้งใจจะให้ทุกขเวทนาหายไป จึงเป็นอัตตาเต็มที่ เพราะเขาเข้าใจว่า เขาทำให้หายได้ ให้หมดไปได้ เช่นนี้แล้วเขาจะเข้าถึงทุกขสัจได้อย่างไร

ทุกขสัจเป็นของจริง แก้ไม่ได้เลย การกำหนดว่า ทุกข์หนอๆ แล้วทุกข์ก็หายไป เมื่อทุกขเวทนาหายไปแล้ว ก็เท่ากับว่า ผู้นั้นต้องการให้มหาสติปัฏฐานหายไป ตัวเวทนานั้นเป็นสติปัฏฐาน ท่านชี้แจงให้เรากำหนดเวทนาโดยจะเป็นสุข หรือทุกข์ก็ตาม เมื่ออันใดเกิดขึ้นแล้ว ก็ให้กำหนดแต่ละอย่าง ก็สามารถจะบรรลุพระนิพพานได้ แต่เมื่อมหาสติปัฏฐานเกิดขึ้นแล้ว

กลับทำความรู้สึกให้มหาสติปัฏฐานนั้นหมดไป ซึ่งถ้าพิจารณาดูด้วยเหตุผลแล้ว จะเป็นการถูกต้องไหม เมื่อการปฏิบัติเช่นนี้ โดยทุกขเวทนาหายไปด้วยอำนาจการบังคับ ก็จะรู้สึกว่าตัวเขาบังคับได้ ที่ถูกแล้ว ท่านกล่าวว่า ให้ดูทุกขเวทนาที่เกิดขึ้นนั้น ท่านไม่ได้สั่งให้ดูทุกขเวทนา เพื่อจะให้ทุกขเวทนาหายไปในมหาสติปัฏฐานนั้น ท่านให้ดูทุกขเวทนาซึ่งเป็นนามธรรมที่เกิดขึ้นตั้งอยู่ และดับไป ไม่เที่ยง ไม่ใช่ตัวตน ไม่มีใครจะสามารถจะบังคับได้ นี่ท่านให้ดูอย่างนี้

ทุกขเวทนานั้นเป็นนามธรรม มาจากเบญจขันธ์ ให้แลเห็นทุกข์โทษของเบญจขันธ์ แล้วความอาลัยความเยื่อใยในเบญจขันธ์ก็จะหมดไป ยิ่งเห็นทุกข์เห็นโทษในเวทนามากเท่าไหร่ ก็จะเป็นเหตุให้การบรรลุพระนิพพานใกล้เข้ามามากเท่านั้น ถ้าทุกขเวทนาไม่มี ก็ต้องมีสุขเวทนา สุขเวทนาไม่มี ก็ต้องมีอุเบกขาเวทนาอันใดอันหนึ่งเพราะเวทนานี้ ประกอบกับจิต

ทั้งหมดทุกดวงทั้ง ๘๙ ดวง ไม่มีเลยที่จะไม่ประกอบด้วยเวทนา เพราะฉะนั้น เมื่อบังคับให้ทุกขเวทนาหายไป หรือหมดไปแล้ว ก็แสดงว่าผู้ปฏิบัตินั้นไม่พอใจในทุกขเวทนา และก็ยินดีสุขเวทนา การที่ยินดีพอใจในสุขเวทนา ก็คือยินดีพอใจในเบญจขันธ์นั่นเอง เมื่อทุกขเวทนาที่บังคับให้หายนั้นหมดไปแล้ว อะไรเล่าจะมีมาแทนก็สุขเวทนานั่นเอง จะเกิดขึ้นมาแทน ด้วยอำนาจของสมาธิที่มีกำลังมาก เพราะทำให้ผู้นั้นรู้สึกเป็นสุข ท่านคงจะเคยได้ยินมาบ้างแล้ว ถ้าหากว่า ท่านไปพบอย่างนี้เข้า ก็ย่อมจะพิจารณาได้ว่าเป็นการถูกต้องด้วยเหตุผลและหลักฐานตามทางแห่งคำสอนของพุทธศาสนาหรือไม่

ดิฉันคิดว่า ได้พูดมาเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ถ้าสงสัยอะไรอีก เพื่อให้เกิดความเข้าใจดีขึ้นก็โปรดถามได้ เพื่อจะได้ชี้แจงให้ฟังกันต่อไป

พุทธวงศ์

(ตอนที่ ๕)

โดย *ดร.ช่วย กรรณวัฒน์*

❀❀❀

เมื่อพระโสภิตพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว โลกก็ว่างจากพระพุทธศาสนาเป็นเวลาหนึ่งอสงไขยกัป เมื่ออสงไขยกัปล่วงไปแล้ว กัปต่อไปเป็นวรกัปมีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น ๓ พระองค์ คือ พระอโนมหัสสี พระปทุมะ พระนารทะ

หลังจากบำเพ็ญบารมีอยู่ ๑๖ อสงไขยแสนกัป พระอโนมหัสสีทรงอุบัติขึ้น ณ นครจันทวดี อโนมหัสสี แปลว่า น่าดูอย่างไม่มีที่เปรียบ พระองค์ได้รับขนานนามเช่นนั้น เพราะว่าขณะประสูติ รัตนะ ๗ ประการ อันสวยงามได้ตกมาจากอากาศเป็นที่ยินดีแก่หมู่ญาติ

พระชนกและพระชนนีของพระองค์ทรงพระนามว่าพระเจ้ายสวา และพระนางยโสธรา เมื่อถึงวัยอันสมควรได้อภิเษกสมรสกับพระนาง

สิริมา และเมื่อพระโอรสชื่ออุปสาละ ประสูติ พระองค์ก็ได้ทรงออกผนวช โดยมีวอเป็นพาหนะ ชนสามโกฏิก็บวช ตามเสด็จพระองค์ แต่ได้อยู่กันคนละแห่งเพื่อให้พระองค์มีความวิเวกเต็มที่เพื่อการแสวงหาวิโมกธรรม

พระองค์ทรงบำเพ็ญเพียรอยู่ ๑๐ เดือน จึงบรรลุอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณที่ใต้ต้นกุ่ม ได้ทรงประกาศพระธรรมจักร์ ณ สวนสุธัมมา แก่ชนสามโกฏินั่นเอง ในการแสดงปฐมเทศนานี้ มีผู้ตรัสรู้ ทั้งมนุษย์และเทวดาเป็นจำนวน ๑๐๐ โกฏิ นี่เป็นอภิสมัยครั้งที่ ๑

ภายหลังต่อมา พระอโนมหัสสีได้ทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์ที่โคนต้นประดู่ใกล้ประตูโอสธีนคร แล้วก็เสด็จไปยังภพดาวดึงส์ ประทับนั่งเหนือมัณฑุกัมพล ศิลาอาสน์ ทรงยังฝนคือพระอภิธรรมให้ตกลงตลอดไตรมาส ครั้งนั้นเทวดาแปดสิบโกฏิตรัสรู้ นับเป็นอภิสมัยครั้งที่ ๒

สมัยต่อมา เมื่อพระองค์ทรงแสดงมงคลปัญหา มนุษย์และเทวดารวม ๗๘ โกฏิตรัสรู้ นับเป็นอภิสมัยครั้งที่ ๓

พระผู้มีพระภาคเจ้าอโนมหัสสี ทรงมีสาวกสันนิบาต ๓ ครั้ง

ครั้งที่ ๑ ได้ทรงยกปาฏิโมกข์ขึ้นแสดงท่ามกลางพระอรหันต์แปดแสนโกฏิ ซึ่งบวชด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา รวมทั้งพระเจ้าอิสิทัตตะ ณ กรุงโสเรยยะ

ครั้งที่ ๒ พระองค์ได้ทรงยกปาฏิโมกข์ขึ้นแสดงท่ามกลางพระอรหันต์เจ็ดแสน ซึ่งบวชด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา รวมทั้งพระเจ้าสุนทรินธระ ณ กรุงราชวดี

ครั้งที่ ๓ ได้ทรงยกปาฏิโมกข์ขึ้นแสดงท่ามกลางพระอรหันต์หกแสน ผู้ถึงกำลังแห่งอภิญญา ผู้เย็น ผู้มีตบะ

อนึ่ง พระอัครสาวกในพุทธกาลของเรา คือพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ก็ได้ตั้งปณิธานปรารถนาเป็นพระอัครสาวกในอนาคตไว้ต่อหน้าพระผู้มีพระภาคเจ้าอโนมหัสสีพระองค์นี้ ทั้งนี้เมื่อหนึ่งอสงไขยแสนกัปที่แล้วมา

พระอโนมหัสสีสูง ๕๘ ศอก ทรงออกผนวช

เมื่ออายุได้ ๑๐,๐๐๐ ปี มีคู่พระอัครสาวก คือ พระนิสภะ กับพระอโนมะ พระวรุณะเป็นผู้อุปฐาก ได้ยังชนหมู่มากให้ข้ามโอฆสงสาร

พระองค์เสด็จดับขันธ์ปรินิพพาน เมื่อพระชนมายุ ๑๐๐,๐๐๐ ปี ณ วิหารธัมมาราม

พระผู้มีพพระภาคเจ้าของเราเสวยพระชาติเป็นยักษ์ ได้ทำบุญเป็นอันมาก และได้รับพุทธพยากรณ์จากพระเจ้าอโนมหัสสีพุทธเจ้า

พระปทุมพุทธเจ้า

ต่อจากพระอโนมหัสสีพุทธเจ้า พระศาสดาพระนามว่า **ปทุมะ** ก็ทรงอุบัติขึ้นในนครจัมปากะ ขณะประสูติฝนดอกบัวได้ตกลงมา พระองค์จึงได้ชื่อเช่นนั้น

พระชนกและพระชนนี คือพระเจ้าอสมและพระนางอสมา เมื่อถึงวัยอันสมควร พระองค์ได้อภิเษกสมรสกับพระนางอุตตรา และเมื่อพระโอรสชื่อ ธัมมะ ประสูติ พระองค์ทรงออกมหาภิเนษกรมณ์โดยราชรถ ขณะนั้นพระองค์มีพระชนมายุ ๑๐,๐๐๐ ปี พระองค์ทรงบำเพ็ญ

เพียรที่ใต้ต้นอ้อยช้างใหญ่ เป็นเวลาแแปดเดือน ก็บรรลุอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ

พระองค์ได้เสด็จโดยทางอากาศไปลงที่ธนัญชัยราชอุทยาน และทรงประกาศพระธรรมจักร์ อภิสมัยได้มีแก่มนุษย์และเทวดาร้อยโกฏิ รวมทั้ง ข้าราชบริพารและประชาชนจำนวนหนึ่งโกฏิ ซึ่งออกบวชตามพระองค์

สมัยต่อมา พระปทุมพุทธเจ้าให้สาลกุมารและอุปสาลกุมาร น้องชายต่างมารดาของพระองค์อุปสมบทท่ามกลางพระประยูรญาติพร้อมทั้งบริวาร และได้ทรงแสดงพุทธวงศ์โปรดชนเหล่านั้น มนุษย์และเทวดาจำนวนเก้าสิบโกฏิได้บรรลุธรรม นี่เป็นอภิสมัย ครั้งที่ ๒

ต่อมาพระปทุมพุทธเจ้า ทรงให้โอวาทแก่พระโอรสของพระองค์ อภิสมัยครั้งที่ ๓ ได้มีแก่สัตว์แปดสิบโกฏิ

พระปทุมพุทธเจ้าทรงมีสาวกสันนิบาต ๓ ครั้ง **ครั้งที่ ๑** เป็นการประชุมภิกษุแสนโกฏิ **ครั้งที่ ๒** เป็นการประชุมภิกษุสามแสนโกฏิ **ครั้งที่ ๓** เป็นการประชุมภิกษุสองแสนโกฏิ

พระปทุมพุทธเจ้ามีพระอัครสาวกชื่อ สาละกับอุปสาละ มีพระอุปัฐาก ชื่อ วรุณะ พระองค์สูง ๕๘ ศอก มีพระชนมายุ ๑๐๐,๐๐๐ ปี เสด็จดับขันธ์ปรินิพพานที่วิหารธัมมาราม พระบรมสารีริกธาตุได้แผ่กระจายไปเป็นส่วนๆ ณ ประเทศนั้นๆ

พระผู้มีพระภาคเจ้าของเราเสวยพระชาติเป็นราชสีห์

พระนารทพุทธเจ้า

ในกาลต่อจากพระปทุมพุทธเจ้า พระศาสดาทรงพระนามว่า **นารทะ** ก็ทรงอุบัติขึ้นในนครธัญญวดี หลังจากที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญบารมีมาสี่อสงไขยแสนกัป พระชนก คือ พระเจ้าสุเทวะ พระชนนี คือ พระนางอโนมา เมื่อถึงวัยอันสมควร พระองค์ได้อภิเษกสมรสกับพระนางวิชิตเสนา และเมื่อพระองค์มีอายุได้ ๙,๐๐๐ ปี ก็ได้พระโอรสคือ นันทุตรกุมาร การได้โอรสทำให้พระองค์ได้มีนิมิต ๔ ครบถ้วน

และตัดสินใจเสด็จออกมหาภิเนษกรมณ์ และเสด็จโดยพระบาท เท่าที่ผู้เขียนได้ศึกษาดูจากพระทีปังกรพุทธเจ้าจนถึงพระโคตมพุทธเจ้าของเราได้มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น ๒๕ พระองค์ พระนารทพุทธเจ้าเป็นพระองค์เดียวที่เสด็จออกผนวชโดยพระบาท

พระองค์ทรงบำเพ็ญเพียรที่ใต้ต้นอ้อยช้างใหญ่ ในธนัญชัยราชอุทยานเป็นเวลา ๗ วัน ก็บรรลุอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ และได้ทรงประกาศพระธรรมจักร์ในราชอุทยานนั่นเอง ครั้งนั้น ธรรมาภิสมัยได้มีแก่สัตว์แสนโกฏิ รวมทั้งบุรุษแสนคนที่บวชตามเสด็จ

สมัยนั้นที่แม่น้ำคงคามีพญานาคชื่อ "**โทณะ**" มีฤทธานุภาพมาก มหาชนสักการะนับถือ หากผู้ใดในท้องถิ่นนั้นไม่ทำการบวงสรวง พญานาคก็จะทำให้มนุษย์ในท้องถิ่นนั้นพินาศด้วยวิธีการต่างๆ เช่นทำฝนไม่ให้ตกบ้าง หรือให้ตกมากเกินไปบ้าง หรือทำให้ฝนตกลงมาเป็นก้อนกรวดบ้าง พระศาสดาทรงตรวจดูแล้วเห็นอุปนิสสัยของพญานาคว่า ถ้าพระองค์เสด็จไปที่

นั่น ก็จะเป็นประโยชน์แก่พญานาคและแก่มนุษย์เป็นอันมาก

พระองค์จึงได้เสด็จไป แม้จะมีผู้ทูลคัดค้านด้วยเกรงว่าจะเป็นอันตรายก็ตาม การยุทธจึงเกิดขึ้นระหว่างพญานาคกับพระนารทพุทธเจ้าโดยพญานาคเป็นฝ่ายโจมตี ด้วยการพ่นไฟ พ่นพิษ และแสดงฤทธิต่างๆ มหาชนเป็นอันมากดูอยู่ พญานาคใช้ทุกอย่างที่มี พระศาสดามิได้เป็นอันตราย สักพักหนึ่งพญานาคก็สงสัยว่าสมณะนี้ทนพิษของเราได้อย่างไร จึงหยุดจ้องมองดูพระผู้มีพระภาคเจ้า มีพระพักตรงามผ่องใส พระวรกายรุ่งเรืองด้วยฉัพพรรณรังษี พญานาครู้ทันทีว่านี่ไม่ใช่พระธรรมดา จึงก้มลงกราบและประกาศขอถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นสรณะ

พระนารทมุนีเจ้าฝึกพญานาคนั้นให้สิ้นฤทธิ์แล้ว ก็ทรงทำยมกปาฏิหาริย์ เพื่อยังจิตของมหาชนที่มาประชุมกันในที่นั้นให้เลื่อมใส ครั้งนั้นมนุษย์และเทวดาเก้าหมื่นโกฏิก็ตั้งอยู่ในพระอรหัตผล นี่เป็นอภิสมัยครั้งที่ ๒

เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงให้โอวาทแก่พระนันทุตตรกุมารพระโอรสของพระองค์ อภิสมัยครั้งที่ ๓ ได้มีแก่สัตว์แปดหมื่นโกฏิ

พระนารทพุทธเจ้าทรงมีสาวกสันนิบาต ๓ ครั้ง **ครั้งแรก** เป็นการประชุมสาวกแสนโกฏิ **ครั้งที่ ๒** เป็นการแสดงพุทธวงศ์ในสมาคมพระญาติ ภิกษุเก้าหมื่นโกฏิได้ประชุมกัน **ครั้งที่ ๓** เมื่อรับมหาทานจากพญานาคชื่อเวโรจนะ หลังจากภัตตกิจแล้ว พระศาสดาทรงยกปาฏิโมกข์ขึ้นแสดงท่ามกลางภิกษุแปดล้าน

พระนารทมีพระสรีระสูง ๘๘ ศอก มีพระอัครสาวก คือพระภัททสาละ และพระชิตมิตตะ พระอุปฐากชื่อวาเสฏฐฐปะ พระองค์มีพระชนมายุ ๙๐,๐๐๐ ปี และทรงดับขันธ์ปรินิพพานที่ กรุงสุทัสสนะ

สมัยนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าของเราเป็นดาบส

✿ ✿ ✿

ที่มา ๑. พุทธวงศ์ ขุททกนิกาย ในพระไตรปิฎก
ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย พิมพ์เนื่องใน
วโรกาสครบ ๒๐๐ ปี แห่งพระราชวงศ์จักรี
กรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. ๒๕๒๕, เล่มที่ ๗๓
หน้า ๔๐๘-๔๕๗.

๒. ธรรมสังคนี พระอภิธรรมปิฎก
ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๒๕
เล่มที่ ๗๕ หน้า ๑๒๑-๑๒๓

•••••••••••••••

คติธรรม

❁ ❁ ❁

ผุฏฺฐสฺส โลกธมฺเมหิ จิตฺตํ ยสฺส น กมฺปติ
อโสกํ วิรชํ เขมํ เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ

จิตของผู้ใดไม่หวั่นไหวในโลกธรรม ไม่เศร้าโศก ปราศจากกิเลส เกษมจากโยคะ เป็นมงคลอันอุดม

(พุทธภาษิต ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ มังคลสูตร ฉบับแปล มหามงกุฏฯ เล่มที่ ๓๙ ข้อ ๖)

จิตคงที่ ย่อมไม่มี ความหวั่นไหว
ไม่เศร้าโศก เสียใจ ดีหนักหนา
หมดกิเลส ธุลี ไม่มีมา
มีคุณค่า เหลือล้น พ้นประมาณ

จิตเกษม จากโยคะ ชนะกิเลส
เป็นวิเศษ ทำให้ตน พ้นสงสาร
พ้นลำบาก ยากแค้น แดนกันดาร
ถึงนิพพาน เป็นสุข หมดทุกข์ภัย

รวมสี่อย่าง เป็นมงคล แก่ตนยิ่ง
เป็นความจริง พุทธดำรัส ได้ตรัสไว้
ให้พ้นจาก ทุกข์โศก และโรคภัย
ทำให้ใจ บริสุทธิ์ วิมุตเอย.

พระพุทธภาษิตในพระคาถานี้ได้ทรงแสดงมงคลไว้ ๔ อย่าง คือ มีจิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรมเป็นต้น พระอรรถกถาจารย์กล่าวว่ามงคลทั้ง ๔ นี้ล้วนเป็นคุณธรรมของพระอรหันต์ทั้งสิ้น จะได้ขยายความตามสมควรต่อไป

๑. **จิตที่ไม่หวั่นไหวในโลกธรรม** โลกธรรม คือ ธรรมที่มีประจำอยู่ในโลก ครอบงำสัตว์โลก ทำให้สัตว์โลกผู้ยังมีกิเลสอยู่ ยังไม่รู้สัจธรรมอย่างสมบูรณ์ จะมีจิตหวั่นไหวไปตามโลกธรรมที่ตนได้ประสบอยู่นั้น ทำให้เกิดความโลภความยินดี ในโลกธรรมที่น่าปรารถนา คือ การได้ลาภ ได้ยศ ได้รับคำสรรเสริญ และได้รับความสุข แต่ถ้าได้ประสบกับโลกธรรมที่ไม่น่าปรารถนา คือ เสื่อมจากลาภ จากยศ ได้รับคำนินทา ได้รับความทุกข์ ก็ทำให้เกิดความไม่พอใจ รวมเรียกว่าจะต้องหวั่นไหวไปด้วยความยินดียินร้ายนั่นเอง

สำหรับพระอรหันต์ ผู้ไม่มีความโลภ ความโกรธ และความหลงแล้ว แม้จะประสบกับโลกธรรมฝ่ายดี ท่านก็ไม่ยินดีไปด้วย หรือประสบกับโลกธรรมที่ไม่ดี ท่านก็ไม่เสียใจแต่อย่างใด

๒. **ไม่มีความเศร้าโศก** ความเศร้าโศกเกิดจากความรัก ดังธรรมภาษิตว่า ปิยโต ชายตีโสโก **ความเศร้าโศกย่อมเกิดจากของที่รัก** ยิ่งมีความรักมากก็ทำให้เกิดความโศกเป็นอันมาก เมื่อความรักไม่มีแล้ว ความเศร้าโศกก็เกิดขึ้นไม่ได้ สำหรับพระอรหันต์ท่านไม่มีความรักแล้ว ความเศร้าโศกเสียใจ จึงเกิดมีขึ้นแก่ท่านไม่ได้

สำหรับคนที่ยังมีความรักอยู่ โดยเฉพาะผู้มีความรักในกามแล้ว ความเศร้าโศกจะเกิดตามมาอย่างแน่แท้ เพื่อให้ความรักและความเศร้าโศกบรรเทาลงบ้าง ก็ควรจะได้พิจารณาถึงฐานสูตร หรือ อภิณหปัจจเวกขณะ ที่พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงไว้ในอังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต โดยเฉพาะในข้อที่ว่า **ให้พิจารณาเนืองๆ ว่าเราจะ**

ต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจเป็นธรรมดา ไม่สามารถจะล่วงพ้นไปได้ เมื่อได้พิจารณาไว้เช่นนี้ก่อนแล้ว ในคราวที่ตนต้องพลัดพรากจากของที่รักหรือคนที่รัก ก็จะได้ไม่เสียใจมากนัก

๓. **จิตที่ปราศจากกิเลส** กิเลสคือ สิ่งที่ทำให้ใจเศร้าหมองและเร่าร้อน กิเลสมี ๑๐ อย่าง คือ **โลภะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ วิจิกิจฉา ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตัปปะ** กิเลสเหล่านี้ ทำให้จิตไม่บริสุทธิ์ มีความเร่าร้อน และเป็นเหตุให้กระทำความชั่วทางกายและวาจา ในที่สุดตนก็จะต้องได้ประสบความทุกข์ความเดือดร้อน ซึ่งมีกิเลสเป็นต้นเหตุนั่นเอง

สำหรับพระอรหันต์ผู้หมดกิเลสแล้ว ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ปราศจากความเร่าร้อน เมื่อท่านหมดกิเลสแล้ว การกระทำกรรมก็ย่อมจะไม่มี ผลของกรรมคือวิบากก็ย่อมไม่มีด้วย ทำให้พ้นจากทุกข์ทั้งปวงไปได้

๔. **จิตที่เกษมจากโยคะ** คำว่าเกษมจากโยคะ คือไม่มีโยคะนั่นเอง โยคะคือธรรมที่ทำให้สัตว์ต้องติดอยู่ในวัฏฏสงสาร ต้องวนว่ายตายเกิดอยู่อย่างไม่รู้จบสิ้น โยคะกล่าวโดยชื่อมี ๔ อย่าง คือ **กามโยคะ ภวโยคะ ทิฏฐิโยคะ และอวิชชาโยคะ** แต่เมื่อกล่าวโดยองค์ธรรมแล้วมี ๓ คือ **โลภะ ทิฏฐิ และโมหะ** เพราะกามโยคะกับภวโยคะ เป็นโลภเจตสิกเหมือนกัน และโยคะนี้เรียกว่า อาสวะ ก็ได้ เพราะเป็นกิเลสที่หมักดองจิตของสัตว์โลกไว้ เรียกว่า โอฆะ ก็ได้ เพราะเป็นธรรมที่เปรียบเหมือนห้วงน้ำ ที่ทำให้สัตว์ต้องจมอยู่ ไม่อาจที่จะขึ้นฝั่งคือพระนิพพานได้

สำหรับพระอรหันต์ท่านกำจัดโยคะได้สิ้นเชิงแล้ว อาสวะหมดแล้ว ได้ข้ามจากโอฆะได้แล้ว กิจที่ควรทำ ท่านได้ทำเสร็จแล้ว ในที่สุดแห่งชีวิตของท่านก็จะต้องดับขันธนิพพานอย่างแน่นอน

มงคลทั้ง ๔ ประการที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ตอนท้ายแห่งมงคลสูตรนี้ล้วนเป็นธรรมอันยอดเยี่ยม เพราะเป็นของพระอรหันต์นั่นเอง สำหรับบุคคลอื่นจะมีคุณธรรมเหล่านี้ได้บ้างโดยเอกเทศ คือ เป็นเพียงบางส่วนจะมีให้สมบูรณ์เหมือนพระอรหันต์ย่อมไม่ได้ ถึงเช่นนั้นก็ยังนับว่าดีมีประโยชน์อยู่มิใช่น้อย

เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสมงคล ๓๘ ประการ ด้วยพระคาถา ๑๐ คาถา แล้วในตอนสุดท้ายได้ตรัสเป็นพระคาถาอีก ๑ คาถาว่า

เอตาทิสานิ กตฺวาน สพฺพตฺถมปราชิตา
สพฺพตฺถ โสตฺถึ คจฺฉนฺติ ตนฺเตสํ มงฺคลมุตฺตมนฺติ

เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย กระทำมงคลทั้งหลายเช่นนี้แล้ว เป็นผู้ไม่พ่ายแพ้ในที่ทั้งปวงย่อมถึงความสวัสดีในที่ทั้งปวง ข้อนั้นเป็นมงคลอันสูงสุดของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

มงคล ๓๘ ประการ

๑. การไม่คบคนพาล

๒. การคบบัณฑิต

๓. การบูชาผู้ที่ควรบูชา

๔. การอยู่ในประเทศอันสมควร

๕. การได้ทำบุญไว้ในกาลก่อน

๖. การตั้งตนไว้โดยชอบ

๗. การได้สดับฟังมาก (พหูสูต)

๘. ศิลปศาสตร์

๙. การมีวินัยที่ดี

๑๐. การกล่าววาจาสุภาพ

๑๑. การบำรุงมารดาบิดา

๑๒. การสงเคราะห์บุตร

๑๓. การสงเคราะห์ภรรยา

๑๔. การงานไม่คั่งค้าง

๑๕. การบริจาคทาน

๑๖. การประพฤติธรรม

๑๗. การสงเคราะห์ญาติ

๑๘. การงานไม่มีโทษ

๑๙. การงดเว้นจากบาป

๒๐. การสำรวมในการดื่มน้ำเมา

๒๑. ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย

๒๒. ความเคารพ

๒๓. ความถ่อมตน

๒๔. ความสันโดษ

๒๕. ความกตัญญู

๒๖. การฟังธรรมตามกาล

๒๗. ความอดทน

๒๘. ความว่าง่าย

๒๙. การเห็นสมณะ

๓๐. การสนทนาธรรมตามกาล

๓๑. ตบะ

๓๒. พรหมจรรย์

๓๓. การเห็นอริยสัจ

๓๔. การทำพระนิพพานให้แจ้ง

๓๕. ความไม่หวั่นไหวในโลกธรรม

๓๖. ความไม่โศกเศร้า

๓๗. ความไม่มีกิเลส

๓๘. ความเกษมจากโยคะ

มงคลทั้ง ๓๘ นี้ ได้ลงพิมพ์ในปัญญาสาร ๑๐ ฉบับ คือ ฉบับที่ ๕๑-๕๓ และฉบับที่ ๗๖-๘๒

ส.กรรณวัฒน์

❀ ❀ ❀

ผลการปฏิบัติวิปัสสนา ของข้าพเจ้า

โดย

พลตรี ประสิทธิ์ ชื่นบุญ

นักศึกษาพระอภิธรรมวัดบวรนิเวศฯ

ขณะที่ผมรับราชการในกรมการทหารสื่อสาร บางซื่อ วันหนึ่งผมเห็นประชาชนฟังธรรมที่วิทยุ วปถ ๑ ซึ่งตั้งอยู่ในกรมการทหารสื่อสาร มากันมาก ผมจึงลองเข้าไปฟังดูบ้างปรากฏว่าวันนั้น อาจารย์แนบมหานีรานนท์ มาบรรยายเรื่องวิปัสสนา ผมฟังอยู่สักครู่รู้สึกคำบรรยายของท่าน มีคำศัพท์

ที่ผมไม่เคยได้ยิน ได้ฟังมาก่อน ตัวอย่างเช่น สติปัฏฐาน ๔ วิปัสสนาญาณ ๙ ฟังแล้วก็ไม่เข้าใจ ก็เลยขอลา ออกมานอกห้องบรรยาย ออกไปปฏิบัติราชการตามปกติ แต่ในใจยังคิดว่าคงจะมีของดีในคำบรรยายของอาจารย์แนบ คนจึงมาฟังล้นหลาม

ต่อมาอีกหลายปี ผมเกษียณอายุราชการแล้ว วันหนึ่งได้ฟังวิทยุยานเกราะปรากฏ มูลนิธิแนบมหานีรานนท์ นำโดยอาจารย์วรรณสิทธิ ไวทยะเสวี เป็นหัวหน้าจะเปิดสอนวิชาพระอภิธรรมขึ้นที่วัดบวรนิเวศบางลำพู ก็เกิดสดุดใจ ว่าเคยฟังมาแล้วครั้งก่อน แต่ไม่รู้เรื่อง คราวนี้เห็นจะต้องไปฟังดูจึงไปสมัครเป็นนักศึกษากับอาจารย์วรรณสิทธิ เมื่อ ๑ สิงหาคม ๒๕๒๔ เป็นวันแรก

ท่านอาจารย์ได้กล่าวนำเรื่องพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานในเบื้องต้นพอสังเขปแล้ว ท่านก็เริ่มการบรรยายเรื่องปริจเฉทที่ ๑ เรื่องจิต ท่านบรรยายว่าในตัวเรานี้ เรียกว่าขันธ์ ๕ ซึ่งประกอบ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ วันนี้ท่านจะบรรยายเรื่องจิต โดยกล่าวว่า จิต คือธรรมชาติที่รู้อารมณ์ คือรู้เห็นได้ ได้ยินได้ รู้กลิ่นได้ รู้รสได้ รู้สัมผัสได้ และ ถูกต้องได้ นอกจากรู้อารมณ์ต่างๆ แล้ว จิตยังเป็นประธานในธรรมทั้งปวง ทำให้สำเร็จกิจการงานทั้งปวง จิตเป็นใหญ่เป็นหัวหน้า ถ้าบุคคลใดมีจิตที่ดีแล้ว จะพูดหรือจะทำอะไรก็จะเกิดผลดี จะสำเร็จด้วยจิตดี ดุจเงาตามตัวไปฉะนั้น จิตมีอำนาจทำให้โลกวิจิตรด้วยการกระทำ เช่นรูปปั้นอันสวยงามตาม

โบสถ์วิหารเป็นตัวอย่าง สวยงามด้วยจิต และวิจิตรในการเป็นไปต่างๆ นอกจากนั้น ยังมีความสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ จิตมีการสะสมกรรมและกิเลสที่ตนได้กระทำไปแล้ว ทั้งทุจริตและสุจริต ถ้าทำสุจริต ก็ยังผลให้เกิดในสุคติ คือเป็นมนุษย์ เทวดา พรหม แต่ไม่ไปเป็นอบายสัตว์ ถ้ายังทำกรรมที่เป็นกุศลอันประเสริฐแล้ว อาจจะบรรลุพระนิพพานพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด เหล่านี้ล้วนเป็นอำนาจของจิตทั้งสิ้น

พอเข้ารับการศึกษาครั้งแรก ก็เกิดความอัศจรรย์ในใจเป็นอย่างมาก มีความรู้สึกว่า ในตัวเรามีของดีอยู่แล้ว อาจจะบันดาลให้เกิดสิ่งที่ดีก็ได้ สิ่งที่ชั่วก็ได้ และอาจจะบรรลุธรรม ขึ้นสวรรค์ ลงนรกก็ได้ หรือ อาจจจะบรรลุธรรมสูงสุด ถึงพระ

นิพพานก็ได้ ล้วนเป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ ทั้งสิ้น สิ่งเหล่านี้ไม่เคยได้ยินได้ฟังมาแต่ก่อนเลย เหมือนดังว่า ท่านอาจารย์ได้หงายของที่คว่ำอยู่ ให้เราเห็นว่าเป็นอะไร และชี้ทางที่มืดโดยให้แสงสว่างแก่เรา ทำให้เกิดได้เริ่มรู้ว่าทำไมคนเราเกิดมา ร่ำรวยก็มี ยากจนก็มี โรคมากก็มี โรคน้อยก็มี เพราะมีเหตุ คือบุพเพกตปุญญตาที่ตนทำมาแล้ว แล้วจากอดีตชาติและในชาตินี้นั่นเอง ทำให้เกิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดีเจียมตัว ถ้าเรารักดีพยายามทำความดีตามคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพทุธเจ้า จะทำให้ชาตินี้มีความสุข และจะเกิดผลดีต่อไปในชาติหน้าอีกด้วย นี่คือคำสอนที่ท่านอาจารย์แนะนำเราให้รู้จักชีวิต ของเรานับว่ามีคุณประโยชน์มาก มีตัวอย่างมากมายในพระไตรปิฎก นับว่าเป็น

บุญของเราที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ได้พบพระพุทธศาสนา และได้ฟังธรรมของท่าน เป็นมงคลแก่เราอย่างสูง เมื่อมีโอกาสเราควรตอบแทนพระคุณของท่านอาจารย์ทุกท่านเหมือนอย่างที่เราปฏิบัติต่อผู้ มีพระคุณอื่นๆ เช่น มารดา บิดา ครูอาจารย์ในหลวง ฯลฯ

ในฐานะที่ผมเป็นหัวหน้าชั้นเรียนของนักศึกษาวัดบวรนิเวศ จึงดำริบูชาคุณของอาจารย์ทุกท่านในปีใหม่ทุกปีๆ ละ ๑ ครั้ง โดยผมได้นำคำสอนของอาจารย์ทุกท่านที่ดีๆ มีสาระแก่ชีวิต มาทบทวนบรรยายให้นักศึกษาฟัง เป็นการทบทวนของดีๆ ให้พวกเราทราบอีกครั้งหนึ่ง และเป็นการบูชาคุณของอาจารย์ทั้งหลายอีกทางหนึ่งด้วย

ตัวอย่างเช่นปีที่แล้ว ผมได้แสดงสาธิตของการปฏิบัติสติปัฏฐาน ๔ ที่ผิดและ

ถูกต้อง มาให้นักศึกษาชม โดยกำหนดรูป หรือนามตาม อิริยาบถ และจากทวารทั้ง ๖ มาแสดงให้ชม เป็นต้น โดยอาศัยคำสอน ของท่านอาจารย์ทั้งหลายนั่นเอง มา ทบทวนให้นักศึกษาเข้าใจเห็นจริง และทั้ง เป็นที่ชื่นใจของท่านอาจารย์ด้วย โดยเน้น ว่าให้ปฏิบัติให้ถูกต้องเป็นสำคัญ เป็นลำดับ แรก ส่วนจะปฏิบัติได้ไกลแค่ไหนไม่สำคัญ ในตอนแรกนี้ เอาความสำคัญ คือ ทำถูก สิ่งที่เคยทำผิดให้แก้เสียให้ถูก

สิ่งที่ผมเน้นเป็นพิเศษ คือ ต้อง กำหนดรูปหรือนาม ในปัจจุบันอารมณ์ และ ต้องรู้สึกตัวดูรูป นามในปัจจุบันอารมณ์นั้น ด้วย เมื่อรูปหรือนามปรากฏขึ้นทางใจ ก็ กำหนดรูปหรือนามนั้นโดยมีความรู้สึกตัวไป ในอารมณ์นั้น โดยไม่ใส่ใจไปทางอื่น

อนึ่งก่อนที่จะบรรยายโดยสาธิต ผมเองก็พยายามฝึกฝนตนเองให้ถูกต้อง ตามที่กล่าวแล้วข้างต้นเสียก่อน ปรากฏว่าเป็นผลดีแก่ผมด้วย กล่าวคือ ขณะที่ผมกำหนดรูปหรือนามโดยรู้สึกตัวไปในอารมณ์ปัจจุบันในตอนแรกๆ ก็ยังกำหนดรูปนามเลือนๆ อยู่ไม่ชัดเจน พอปฏิบัติไปๆ ในระยะที่ติดต่อกันพอสมควรแล้ว ปัญญาจะเข้าถึงความบริสุทธิ์ คือมีความรู้สึกแต่รูปหรือนามที่ปรากฏ อยู่ในขณะนั้นเท่านั้น เรียกว่ารู้สึกตัวในอารมณ์ปัจจุบันที่แท้จริงจะเห็นอะไรก็สักแต่ว่าเห็น หูได้ยินก็สักแต่ว่าได้ยิน ไม่มนสิการอย่างอื่นใดทั้งสิ้น นอกจากรูปหรือนามที่ปรากฏเท่านั้น ปัญญาอันนี้ ท่านเรียกว่า นามรูปปริจเฉทญาณ เมื่อมีปัญญาดังกล่าวนี้ ท่านเรียกว่า ทิฏฐิบริสุทธิ์จาก

กิเลสที่เห็นผิดจากความจริงว่า ขันธ์ ๕ เป็นอัตตาตัวตนเป็นเราเป็นเขา ที่แแท้คือเป็นรูปและนามเท่านั้น

ทิฏฐิวิสุทธิ เกิดต่อจากปัญญาวิปัสสนาคือจากรูปนามปริจเฉทญาณ เป็นตัวบริสุทธิตัวแรกของปัญญาวิสุทธิ จะมีอีก ๔ ตัวในการปฏิบัติต่อๆ ไป

ผมจึงขอเรียนมาเพื่อให้นักศึกษาทราบทั่วกัน ที่ผมปฏิบัติตามนี้ได้ผลดังกล่าวก็โดยปฏิบัติตามคำสอนที่มีในพระปริยัติธรรมที่อาจารย์แนะนำมาให้เราทราบ โดยผมพิสูจน์ด้วยตัวเองและเห็นจริงตามนี้ด้วยตนเองจริงๆ

สรุปว่าคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาจากเหตุผลของธรรมชาติไม่ใช่พระองค์คิดขึ้นเอง ดังนั้นคำสอนจึง

ประกอบด้วยเหตุผล และเป็นไปเพื่อปัญญา เพื่อดับทุกข์หรือดับกิเลส ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ด้วยตนเอง

❀❀❀

ธรรมโอสถ

โดย

วรรณสิทธิ ไวทยะเสวี

❀ ❀ ❀

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นสมบัติประจำตัวของสัตว์โลกทั้งหลายที่กิเลส คือ อวิชชาและตัณหา มอบให้มาด้วยกันทุกคน ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย นี้แหละที่พระพุทธองค์ตรัสว่า เป็นตัวทุกขสัจจะ ที่เกิดขึ้นจากสมุทยสัจจะ คือ กิเลส เป็นเหตุให้เกิดทุกข์

ตราบใดที่สัตว์โลกทั้งหลายยังถูกกิเลสครอบงำอยู่เป็นประจำ หรือยังละ

กิเลสไม่ได้ ตราบนั้น สัตว์ทั้งหลาย จึงยังต้องเวียนเกิดเวียนตาย อยู่ในวัฏฏทุกข์อย่างไม่มีที่สิ้นสุด จนหาเบื้องต้นไม่ได้ เบื้องปลายไม่เจอ

เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อุบัติขึ้นในโลก อาศัยคำสอนของพระองค์ ที่เรียกว่า **พระธรรม** อันได้แก่ นวโลกุตรธรรม ๙ คือ มัคจิต ๔ ผลจิต ๔ พระนิพพาน ๑ และสิกขาบท ๑ รวม ๑๐ ประการนี้แหละ คือ **พระธรรม** คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พุทธบริษัทเรา พากัน กราบไหว้กันอยู่ทุกเช้าค่ำ นี้แหละ เป็นเสมือนโอสถ คือยารักษาโรคกิเลสของสัตว์ทั้งหลายให้บรรเทาเบาบางลง และหายจากโรคไปในที่สุดโดยเด็ดขาดได้ ไม่ต้องมีโรคร้ายคือกิเลสที่เป็นเหตุทำให้ต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย รับทุกข์กันต่อไปอีก

เพราะเหตุนี้ จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วหน้าว่า พระสัทธรรม คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นธรรมโอสถ มีพระบาลีรับรองว่า **ธมฺมโอสถํ อุตฺตมํวรํ** ธรรมโอสถเป็นยาขนานวิเศษสุด ที่ทำให้หายขาดจากโรคทั้งปวงได้โดยเด็ดขาด

หน้าที่ของพวกเรา พุทธบริษัท ก็ควรจะทราบต่อไปว่า พระสัทธรรมอะไร ที่จะได้ชื่อว่าเป็น **ธรรมโอสถ**? เพราะพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามีมากมายก่ายกองพระองค์สอนทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็น ความดีหรือความชั่ว และทั้งธรรมอื่น ที่นอกจากความดี และความชั่ว ดังที่สอนไว้ในพระอภิธรรมปิฎกว่า:-

กุสลา ธมฺมา ธรรมที่เป็นกุศลให้ผลเป็นความสุขมีอยู่ ได้แก่

กุสลจิต ๒๑ เจตสิกที่
ประกอบ ๓๘

อกุสฺลา ธมฺมา ธรรมที่เป็นอกุสล ให้ผล
เป็นความทุกข์มีอยู่ ได้แก่
อกุสลจิต ๑๒ เจตสิกที่
ประกอบ ๒๗

อพฺยากตา ธมฺมา ธรรมที่มิได้ทรงพยากรณ์
ไว้โดยความเป็นกุสลและ
อกุสล ก็ยังมีอยู่อีก ได้แก่:-
วิบากจิต ๓๖,กิริยาจิต ๒๐,
เจตสิก ที่ประกอบ ๓๘,
รูป ๒๘ และนิพพาน

พระธรรมที่เป็นธรรมโอสถนั้น จะต้องได้แก่ บุญกุศล หรือคุณธรรม ความดี คือ กุสฺลา ธมฺมา โดยสภาวธรรมแล้ว ได้แก่ กุสลจิต ๒๑ เจตสิก ที่ประกอบ ๓๘ ที่จะทำกิจเป็น ศีลกุศล, สมาธิกุศล และปัญญากุศล

ที่จะทำลายบาปธรรม หรือความชั่ว อันได้แก่อกุสลจิต ๑๒ เจตสิกที่ประกอบ ๒๗ ที่จะทำกิจเป็นกายทุจริต, วจีทุจริต, มโนทุจริต ตลอดจนกิเลสอย่างละเอียดที่ตามนอนเนื่องอยู่ในจิตสันดานให้หมดสิ้นไป

กุสลธรรม นี้แหละเป็นธรรมโอสถ ที่จะรักษาโรค ความทุกข์กาย ทุกข์ใจ อันเกิดแต่ อุสลธรรม ให้หายได้

เมื่อเข้าใจแล้วว่า กุศลธรรม เป็นโอสถที่จะรักษาโรคทุกชนิดให้หายขาดได้ แล้ว **โรค**นั้นคืออะไร?

โรคนั้น คือ **กิเลส** ของเรานั่นเอง ก็ควรทำความเข้าใจต่อไปอีกว่า กิเลสคืออะไร?

กิเลส เป็นธรรมชาติที่ทำให้จิตใจเศร้าหมอง เร่าร้อน ธรรมชาตินั้น เรียกว่า อกุสลเจตสิก มีจำนวน ๑๔ ประเภท ได้แก่ โลภะ, โทสะ, โมหะ, อหิริกะ, อโนตตัปปะ,

อุทธัจจะ, ทิฏฐิ, มานะ, อิสสา, มัจฉริยะ, กุกกุจจะ, ถีนะ, มิทธะ และวิจิกิจฉา รวม ๑๔ ประเภท

ธรรมชาติของเจตสิกธรรมนี้ เป็นนามธรรม เหมือนกันกับจิต จึงประกอบเข้ากับจิตได้ โดยเกิดพร้อมกัน, ดับพร้อมกัน, มีอารมณ์อันเดียวกัน และมีที่อาศัยแห่งเดียวกัน

ถ้าอกุสลเจตสิก ประกอบกับจิต เมื่อใด เมื่อนั้นจิตก็ได้ชื่อว่า เป็นอกุสลจิต ไปด้วย, อกุสลจิต มีจำนวน ๑๒ ดวง ประกอบกับเจตสิก ๒๗ ประเภท เป็นธรรมฝ่ายบาป เป็นอกุสฺลา ธมฺมา ที่จะต้องละต้องประหารให้หมดไปด้วย กุสลา ธมฺมา คือ ธรรมที่เป็นฝ่ายบุญ ฝ่ายกุสล ที่เรียกว่า ธรรมโอสถนั่นเอง

กิเลส อันเป็นเสมือนโรคร้าย ที่ทำให้

สัตว์ทั้งหลาย ต้องเวียนว่ายตายเกิด อยู่ในวัฏฏสังสารนี้ พระพุทธองค์ทรงจำแนกประเภทของกิเลสไว้ ๓ ประเภท เพราะจะต้องถูกละถูกประหารด้วยกุศลธรรม ๓ ประเภท เช่นกัน กิเลสที่จำแนกไว้ ๓ ประเภทนั้นก็คือ:-

๑) กิเลสอย่างหยาบ ที่แสดงออกทางกายเป็นกายทุจริต และที่แสดงออกทางวาจา เป็นวจีทุจริต ซึ่งกิเลสอย่างหยาบนี้ ตัวเราเอง และผู้อื่นพบเห็นเข้าก็รู้ได้ กิเลสอย่างหยาบนี้ ในทางธรรมเรียกว่า **วีติกกมกิเลส**

๒) กิเลสอย่างกลาง เรียกว่าปริยุฏฐานกิเลส เพียงกรุ่นอยู่ภายในจิตใจของเรา ยังไม่แสดงออกมาทางกาย หรือ

ทางวาจา กิเลสประเภทนี้จะ
เกิดขึ้นขณะรับรู้อารมณ์ทาง
ทวารทั้ง ๖ ขณะใดรับอารมณ์
ที่น่าพอใจ ความยินดีพอใจ
อันเป็น โลภกิเลส ก็จะเกิดขึ้น
แต่ถ้ารับอารมณ์ที่ไม่น่าพอใจ
ความยินร้าย อันเป็นโทสกิเลส
ก็จะปรากฏขึ้น ถ้ารับอารมณ์
แล้วไม่รู้จัก หรือไม่รู้ทันต่อ
อารมณ์นั้น โมหกิเลส ก็จะ
ปรากฏขึ้นภายในใจ เหล่านี้
เป็นกิเลสอย่างกลาง หรือ
ปริยุฏฐานกิเลส ก็จะเกิดแก่
สัตว์ทั้งหลายเหมือนกัน และเมื่อ
มีกำลังมากขึ้น ก็จะขยายผลเป็น
กิเลสอย่างหยาบ แสดงออกมา
ทางกาย ทางวาจาให้ผู้อื่นรู้ได้

๓) **อนุสัยกิเลส** เป็นกิเลสอย่างละเอียด ที่ตามนอนเนื่องอยู่ในขันธสันดาน ใครๆ ไม่อาจรู้ได้ จนกว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อุบัติขึ้นในโลก จึงประกาศให้มนุษย์ เทวดา และรูปพรหมรู้ได้ เป็นอนุสัยกิเลสที่ยึดรูปนามขันธ์ ๕ ว่าเป็นอัตตาตัวตน คนสัตว์เราเขา เรียกว่า สักกายทิฏฐิ กิเลสชนิดนี้แหละ ที่เป็นภัยอย่างใหญ่หลวง ทำให้สัตว์ทั้งหลายครองความเป็นปุถุชนไว้ ให้ต้องเวียนเกิดเวียนตายในวัฏฏทุกข์ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด กิเลสนี้จะต้องทำลายได้ด้วยปัญญา ที่เรียกว่า วิปัสสนาปัญญา จนถึงปัญญาที่

ประกอบในโสดาปัตติมัคจิต จึง

จะทำลายได้เด็ดขาด

อนุสัยกิเลสมี ๗ ประเภท คือ :-

กามราคานุสัย, ภวราคานุสัย,

ทิฏฐานุสัย, มานานุสัย,

ปฏิฆานุสัย, วิจิกิจฉานุสัย และ

อวิชชานุสัย ที่จะถูกทำลายให้

หมดสิ้นไปด้วยปัญญาใน

อรหัตตมัคจิต

กิเลส ธรรมชาติที่ทำให้จิตใจเศร้าหมองเร่าร้อน ทั้งหมดทั้งปวงนี้แหละ พระพุทธองค์ตรัสว่า เป็นธรรมที่ควรละควรประหารให้สิ้นไป ด้วยการทำกุศลให้ถึงพร้อม ดังในโอวาทปาฏิโมกข์ ที่ตรัสแก่ภิกษุอรหันต์ทั้งหลายในวันมาฆบูชาว่า

สพฺพปาปสฺสอกรณํ กุสลสูปสมฺปทา

สจิตฺตปริโยทปนํ เอตํ พุทฺธานสาสนํ

พึงละบาปธรรมทั้งปวง ด้วยการทำกุศลให้ถึงพร้อม แล้วจิตจะบริสุทธิ์ผ่องแผ้วพ้นจากบาปธรรมทั้งปวงได้ นี้เป็นคำสอนของระพุทธเจ้าทั้งปวง

บาปธรรมทั้งปวงคืออะไร? บาปธรรมทั้งปวงก็คือ กิเลสอย่างหยาบ วีติกกมกิเลส, กิเลสอย่างกลาง ปริยุฏฐานกิเลส และกิเลสอย่างละเอียด อนุสัยกิเลส

กิเลสทั้ง ๓ ประเภทนี้ พระพุทธองค์จำแนกไว้ เพื่อการละการทำลายด้วยกุศลธรรม ๓ ประเภทเหมือนกัน คือ

ศีลกุศล ละกิเลสอย่างหยาบ **วีติกกมกิเลส**
สมาธิกุศล ละกิเลสอย่างกลาง**ปริยุฏฐานกิเลส**
ปัญญากุศล ละกิเลสอย่างละเอียด **อนุสัยกิเลส**

แต่วิธีการที่จะละกิเลสด้วยศีล สมาธิและปัญญานั้น จะต้องทำอย่างไร จึงจะทำให้บาปธรรมทั้งปวง หมดสิ้นไปได้

เพราะศีล สมาธิ ปัญญา ยังมีอย่างละ ๒ ชนิด คือ

ศีลที่ไม่บริสุทธิ์ และศีลที่บริสุทธิ์

สมาธิที่ไม่บริสุทธิ์ และสมาธิที่บริสุทธิ์

ปัญญาที่ไม่บริสุทธิ์ และปัญญาที่บริสุทธิ์

ศีล สมาธิ ปัญญา ที่ไม่บริสุทธิ์ เหมือนตัวยาที่มีสรรพคุณยังไม่ดี รักษาโรคให้หายขาดยังไม่ได้ หรืออาจทำให้โรคอื่นแทรกซ้อนได้ด้วยซ้ำไป

ส่วน ศีล สมาธิ ปัญญา ที่บริสุทธิ์นั้น เหมือนตัวยาที่มีสรรพคุณดี ก็สามารถรักษาโรคให้หายขาดได้

ศีล สมาธิ ปัญญา ที่ไม่บริสุทธิ์เป็นอย่างไร? และศีล สมาธธิ ปัญญา ที่บริสุทธิ์เป็นอย่างไร?

ศีล สมาธิ ปัญญาใด เกิดจากกิเลสหรือเป็นที่อาศัยของกิเลสได้ ศีล สมาธิ

ปัญญา นั้น ก็ไม่บริสุทธิ์ เช่น ศีลที่รักษาเพื่อต้องการได้บุญได้กุศล อยากมีรูปสวยรวยทรัพย์ หรืออยากไปเกิดอีก และต้องการเกิดอยู่ในสุคติภพ เป็นมนุษย์ เป็นเทวดา หรือเป็นพรหม ยังต้องการความเป็นไปในโลกอยู่อีก ในทางที่ดีมีความสุข เป็นต้น การรักษาศีลโดยเจตนา เพื่อต้องการอารมณ์ที่เป็นไปในโลก เช่นนี้แล้ว ศีลนั้นก็ไม่บริสุทธิ์ เพราะเจตนาที่รักษาศีลนั้น เป็นไปด้วยอำนาจของกิเลส เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้รักษาศีล

ส่วนศีล ที่บริสุทธิ์นั้น ต้องเป็น ศีลที่เป็นไปด้วยอำนาจของปัญญามีเจตนาเพื่อทำให้แจ้งพระนิพพาน เพื่อความพ้นทุกข์เท่านั้น ศีลนั้นจึงจะเป็นศีลที่บริสุทธิ์ได้

สมาธิที่บริสุทธิ์ ก็ทำนองเดียวกันกับศีลที่บริสุทธิ์ ถ้าทำสมาธิเพื่อให้จิตสงบ หรือ

เพื่อจะให้ได้มีความสุข หรือเพื่อต้องการอารมณ์ที่เป็นไปในโลก สมาธินั้นก็ไม่บริสุทธิ์ แต่ทำสมาธิเพื่ออานิสงส์ที่จะให้เป็นปัจจัยแก่การเจริญวิปัสสนา หรือเพื่อการพ้นทุกข์ สมาธินี้ จึงจะเป็นสมาธิที่บริสุทธิ์

ปัญญา ก็เช่นเดียวกัน ถ้าเจริญปัญญาเพื่อต้องการอารมณ์ที่เป็นไปในโลก เช่นอยากรู้เรื่องกรรม อยากระลึกชาติได้ มีตาทิพย์ หูทิพย์ รู้ใจคนอื่น ปัญญานั้น ก็ยังไม่บริสุทธิ์ ปัญญาที่จะบริสุทธิ์ได้นั้น ต้องมาจากอารมณ์ของสติปัฏฐาน ปัญญาที่เห็นความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาของรูปนามขันธ์ ๕ เข้าถึงวิปัสสนา ปัญญาที่เห็นไตรลักษณ์ ปัญญานี้จึงจะบริสุทธิ์ได้ เพราะเป็นปัญญาที่ประหารกิเลส ได้แน่นอน กิเลสจึงไม่สามารถจะเข้าอาศัยได้

รวมความว่า ธรรมโอสถ ที่เป็นยา

ขนานวิเศษ สามารถรักษาโรคทุกชนิดให้หายเด็ดขาดได้ ยาขนานนั้น ก็ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ที่เป็นไปโดยพร้อมเพรียงกัน และเป็นศีล สมาธิ ปัญญา ที่บริสุทธิ์ และต้องมาจากอารมณ์ของสติปัฏฐาน จึงจะเห็นความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ของรูปนามขันธ์ ๕ เพราะปัญญาที่เป็นไปพร้อมกับ ศีล สมาธิ ปัญญา ที่บริสุทธิ์ สามารถประหารกิเลสทั้งปวงเป็นสมุจเฉท-ปทาน แจ้งพระนิพพานเป็นอารมณ์ ศีล สมาธิ ปัญญา นั้น เป็นมัชฌิมาปทา หรือ ศีล สมาธิ ปัญญา ที่ในองค์มัค ๘ ประชุมพร้อมกันนั้นเอง และมัคทั้ง ๘ นี้ ต้องประชุมกันถึง ๔ ครั้ง เข้าถึงอรหัตตมัค เหมือนธรรมโอสถ ที่ต้องรับประทาน ๔ ครั้ง หรือถ้าเป็นเสมือนยาฉีด รักษาโรค ก็จะต้องฉีดกันถึง ๔ เข็ม จึงจะรักษาโรคให้หายขาดได้แน่นอน

พระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัม-พุทธเจ้า จึงเป็นธรรมโอสถที่จะทำให้พุทธบริษัททั้งหลาย ได้รับประโยชน์ชีวิต ทั้งในชาตินี้ ชาติหน้า และพ้นจากการที่ต้องเกิดมารับทุกข์ทั้งปวง อีกต่อไปได้อย่างเด็ดขาดแน่นอน

❀ ❀ ❀

ข่าวมูลนิธิ

❖ ❖ ❖

มูลนิธิแนบมหานีรานนท์ มีวัตถุประสงค์ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ด้วยคันถธุระและวิปัสสนาธุระ โดยตรง

ด้านคันถธุระ

๑. จัดการเรียนการสอนพระอภิธรรมกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้แก่ พระภิกษุ, สามเณร และแม่ชี ในหลักสูตรประจำ ๒ ปี ที่สำนักวิปัสสนา มูลนิธิแนบมหานีรานนท์ ถนนพุทธมณฑลสาย ๕ มีพระนักศึกษา ๖๐ รูป, สามเณร ๑ รูป แม่ชี ๑๙ ท่าน รวมนักศึกษา ๘๐ ท่าน.

๒.จัดการเรียนการสอนพระอภิธรรมเพื่อการปฏิบัติวิปัสสนา ให้แก่ประชาชน ๒ แห่ง คือ:-

๑) วัดบวรนิเวศวิหาร ที่วิหารกลาง
เป็นประจำทุกวัน วันจันทร์-ศุกร์
เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๕.๐๐ น.
และที่ศาลาแดง หน้าพระอุโบสถ
วัดบวรนิเวศวิหาร
ทุกวัน เสาร์ - อาทิตย์
เวลา ๐๘.๓๐น.-๑๖.๐๐น.

๒) วัดธาตุทอง สุขุมวิท เขตวัฒนา
ที่วิหารลิมปาภรณ์ ทุกเช้าวันอาทิตย์
เวลา ๐๘.๓๐-๑๓.๓๐น.

๓. เผยแพร่ธรรมะ ทางวิทยุกระจายเสียง ๓ แห่ง คือ :-

๑) สถานีวิทยุ พล.ม. ๒ คลื่น เอ.เอ็ม. ๙๖๓
วันจันทร์-อาทิตย์ เวลา ๐๖.๐๕ น.- ๐๖.๔๕ น.

วันจันทร์-ศุกร์ เวลา ๒๐.๓๐ น.-๒๑.๐๐ น.

๒) สถานีวิทยุ กองพลที่ ๑

คลื่น เอ.เอ็ม. ๑๔๒๒

วันอาทิตย์ เวลา ๑๑.๑๐น.-๑๒.๐๐น.

ทั้ง ๒ สถานีนี้เสียค่าใช้จ่ายเดือนละ

๔๙,๗๕๐.-บาท

๓) สถานีวิทยุกรมการรักษาดินแดน

คลื่น เอ.เอ็ม.๗๔๗

วันพฤหัสบดี-ศุกร์ เวลา ๒๑.๐๕น.-๒๑.๓๐น.

สถานีนี้ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ

๔) สถานีวิทยุ จส.เอฟ.เอ็ม. ๑๐๓

วันอาทิตย์ เวลา ๑๙.๓๐ น.-๒๐.๐๐ น.

ทางสถานี ขอระงับรายการนี้ ตั้งแต่มกราคม ๒๕๔๖ นี้เป็นต้นไป ต้องขอขอบคุณสถานีวิทยุ จส.เอฟ.เอ็ม.๑๐๓ อีกครั้งที่ได้กรุณาให้ออกอากาศมาแล้วเป็นแรมปี ขอขอบพระคุณ

๔. จัดพิมพ์หนังสือธรรมะ "ปัญญาสาร" แจกเป็นวิทยาทาน ประมาณ ๓ เดือนต่อฉบับ ในวาระสำคัญทางพุทธศาสนา และวันทอดกฐินสามัคคี ที่สำนักวิปัสสนา มูลนิธิแนบมหานีรานนท์ ให้แก่สมาชิกปัญญาสารโดยไม่ต้องเสียค่าบำรุงแต่ประการใดๆ ปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ ๔,๐๐๐ ท่าน

๕. จัดอบรมความรู้พุทธศาสนา ให้แก่คณะครู อาจารย์, นักเรียน, นักศึกษา ตามเวลาที่ขอมาตามสมควร เป็นครั้งคราว.

ด้านวิปัสสนาธุระ

๑. ได้จัดตั้งสำนักวิปัสสนา ณ เลขที่ ๘๔/๑ หมู่ ๒ ตำบลบางกระทึก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ถนนพุทธมณฑลสาย ๕ มีเรือนปฏิบัติจำนวน ๖๐ หลัง ผู้มีความรู้ปรมัตถธรรมตาม

สมควรเข้าปฏิบัติได้ ตามการพิจารณาของอาจารย์ ผู้ควบคุมการปฏิบัติวิปัสสนา

๒. จัดการอบรมวิปัสสนาระยะสั้น ครั้งละ ๑๒ วัน แก่นักบวช และประชาชนทั่วไป ประมาณ ๓ เดือน ต่อครั้ง โดยประกาศทางสถานีวิทยุ ที่เผยแพร่ธรรม

๓. จำนวนผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตลอดปี ๒๕๔๕

พระภิกษุ	๒๑๕	รูป
สามเณร	๔	รูป
แม่ชี	๑๑๔	ท่าน
ฆราวาสชาย	๙๒	”
ฆราวาสหญิง	๔๒๐	”
รวมผู้ปฏิบัติ	**๘๔๕**	**ท่าน**

๔. ผู้อบรมวิปัสสนา ระยะสั้น

รุ่นที่ ๕๒-๕๔ ปี ๒๕๔๕

พระภิกษุ	๑๔	รูป
แม่ชี	๖	ท่าน
ฆราวาสชาย	๓๕	”
ฆราวาสหญิง	๑๐๙	ท่าน
รวมผู้ปฏิบัติ	**๑๖๔**	**ท่าน**

ข่าวอนุโมทนา

❀❀❀

มูลนิธิแนบมหานีรานนท์ ขออนุโมทนาท่านที่อุปการะทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา กับมูลนิธิแนบมหานีรานนท์ ดังต่อไปนี้ :-

๑. คุณสุเพ็ญ จงวัฒนา กับคุณดารณี ประภาสะโนบล รับเป็นประธานทอดผ้าป่าสามัคคี ในวันมาฆบูชา ที่สำนักวิปัสสนามูลนิธิแนบมหานีรานนท์ ถนนพุทธมณฑลสาย ๕ ปี ๒๕๔๖ นี้ เพื่อนำรายได้ไปดำเนินงานทำธุระ ๒ ประการในพุทธศาสนานี้ ขออนุโมทนา.

๒. ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ให้เวลาในการเผยแพร่ธรรมทางวิทยุกระจายเสียง กรมการรักษาดินแดน คลื่น เอ.เอ็ม.๗๔๗ ทุกวันพฤหัส-ศุกร์ เวลา ๒๑.๐๕ น.- ๒๑.๓๐ น. ขออนุโมทนา.

๓. เจ้าภาพเลี้ยงพระภิกษุ, สามเณร แม่ชี นักศึกษา และผู้ปฏิบัติธรรม ที่สำนักฯ ตลอดปี ๒๕๔๖ ที่แสดงความจำนงไว้แล้ว ๕ ราย :-

ดร.ช่วย กรรณวัฒน์

อ.หลง-คุณโสภา หาวารี

คุณบุญนาค ศศะภูริ และ

อ.จงกล วิทยาธิกรณ์ศักดิ์

คุณสายสมร วศินระพี

คุณรัตนา วศินระพี

หากมีผู้แสดงความจำนงเพิ่มเติม จะได้นำอนุโมทนาในปัญญาสาร ฉบับต่อไป ขออนุโมทนา.

๔. จำนวนเจ้าภาพเลี้ยงภัตตาหารพระภิกษุ สามเณร แม่ชี นักศึกษา และผู้ปฏิบัติ ระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๔๕ จำนวน ๙๔ ราย มูลค่า ๑๘๙,๕๐๐ บาท ขออนุโมทนา

๕. คุณจีรวัฒน์ ห่อสถาพรพันธุ์ มีศรัทธาเป็นหัวหน้าคณะไปทอดผ้าป่า ที่สำนักวิปัสสนา

มูลนิธิแนบฯ เมื่อวันเสาร์ที่ ๔ มกราคม ๒๕๔๖ เพื่อนำรายได้เป็นค่าใช้จ่าย ในการเผยแพร่ธรรม ทางวิทยุกระจายเสียง ได้เงินทั้งสิ้น ๗๘,๕๐๐ บาท ขออนุโมทนา.

๖. คุณสุภาพรรณ ชูสวัสดิชัย บริจาค

น้ำตาลทราย ๗๐ ก.ก.

ปลาร้า ๒๐ ก.ก. และ

นำอาหารไปเลี้ยงพระนักศึกษา และ

ผู้ปฏิบัติเป็นประจำ ทุกเดือน

ขออนุโมทนา.

๗. คุณแม่นิล น้อยไทย บริจาค

น้ำมันพืช ๑ ปีบใหญ่, น้ำปลาดี ๑ โหล

และผงซักฟอก ๑ ถังใหญ่ ขออนุโมทนา.

๘. อ.พัลลภ วิทยอุดม บริจาค

กุ้งแห้ง๑ ก.ก., เห็ดหอม ๑ ก.ก.

น้ำมันพืช ๕ ลิตร

น้ำตาลทราย ๖๐ ก.ก. ขออนุโมทนา

๙. คุณสายสมร วศินระพี บริจาค
ที่นอนฟองน้ำ ๓๖ ชุด
มูลค่า ๑๐,๗๘๕.๖๐ บาท ขออนุโมทนา

๑๐. คุณวินัย-วรรณี ชูโชติ บริจาค
น้ำดื่ม ขนาด ๑.๕ ลิตร ๔๒ ขวด
น้ำตาลทราย ๑๕๐ ก.ก.
เนสกาแฟ ๒๕ ห่อใหญ่,
ไมโล ถุงละ ๑.๐๐๐ กรัม จำนวน ๑๒ ถุง
คอฟฟีเมต ขนาด ๘๐ กรัม ๒๔ ซอง
เนสกาแฟ ขนาด ๘ กรัม ๓๐ ซอง
ขออนุโมทนา.

๑๑. คุณพิไลวรรณ จันทรสวัสดิ์ บริจาค
ปลาร้า ๒๐ ก.ก. ขออนุโมทนา

๑๒. คุณสุมาลี เกรียงไกรพิพัฒน์ บริจาค
ผงซักฟอก ๒ ถุงใหญ่, ถั่วลิสง ๒ ก.ก.
พริกแห้ง ๒ ก.ก., ข้าวสาร ๒๐ ก.ก.,
น้ำยาล้างจาน ขนาด ๗๐๐ กรัม ๖ ถุง,
วุ้นเส้น ๒ ถุงใหญ่,

นมเปรี้ยวหนองโพธิ์ ๑ ลัง, ซอส ๑ โหล,
น้ำมันพืช ๑ โหล,
กะปิ อย่างดี ๙ ขวดใหญ่,
นม วี.ฟิท ๑ ลัง และ
น้ำตาลทราย ๑๐ ก.ก. ขออนุโมทนา

๑๓. คุณสงวนศรี นิธากร บริจาค
น้ำมันพืช ๑ โหล, กุนเชียง ๒๐ ก.ก.,
ฟัก ๕ ผลใหญ่, กะปิ ๒ ก.ก.
ขออนุโมทนา

๑๔. คุณจิรภา บุรินทร์วานิช บริจาค
ข้าวสาร ๑๐ ก.ก., น้ำมันพืช ๒ ลิตร,
ซีอิ๊วขาว ๑ ขวดใหญ่
ขออนุโมทนา

๑๕. คุณเทพฤทธิ์ สาธิตการมณี บริจาค
เนสกาแฟ ขนาด ๔๕๐ กรัม ๑ กล่อง
คอฟฟีเมต ขนาด ๙๐๐ กรัม ๒ กล่อง
น้ำมันหอย ขนาด ๕ ลิตร ๒ แกลลอน
ขออนุโมทนา

๑๖. คุณอุไรวรรณ จักรวาล บริจาค
ถ้วยแก้วกระเบื้อง ๒๐ ใบ ขออนุโมทนา

๑๗. คุณเบญจมาศ กายเจริญ และ
คุณสุจิตรา ผลวิชา บริจาค
กะละมังพลาสติค ๒ ใบ, แก้วน้ำ ๑ โหล,
เครื่องกรองน้ำแร่ ๑ เครื่อง และ
ไส้กรองน้ำแร่ ๑ ชุด ขออนุโมทนา

๑๘. พ.ญ.ราวดี วัฑฒกานนท์ บริจาคเงิน
จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท เพื่อซ่อมแซม
อาคารเรือนกรรมฐาน ขออนุโมทนา.

๑๙. บริษัทเกรียงถาวร คอนเทนเนอร์
จำกัด โดย คุณสมาน-คุณเพียงเพ็ญ
คุณากรไพบูลย์ศิริ บริจาค
ถังเก็บน้ำ ขนาด ๒,๐๐๐ ลิตร ๕ ถัง
มูลค่า ๗๗,๕๐๐ บาท
ถังเก็บขยะ ๕๐ ถัง มูลค่า ๙๒,๘๖๕ บาท
รวมมูลค่า ๑๗๐,๓๖๕ บาท
ขออนุโมทนา

๒๐. สำหรับผู้บริจาคสมทบทุนมูลนิธิฯ และทุนอาหารสำนักปฏิบัติ ตลอดจนผู้บริจาคเผยแพร่ธรรมทางวิทยุกระจายเสียง ตั้งแต่เดือนสิงหาคม ๒๕๔๕ ถึงเดือน ธันวาคม ๒๕๔๕ ต้องขออภัยที่ไม่อาจรวบรวมรายนามลงในปัญญาสารฉบับนี้ได้ จึงขอแจ้งยอดรายรับรวมทั้งปี ๒๕๔๕ ดังนี้ คือ:-

-ทุนมูลนิธธิฯ และทุนอาหารสำนักปฏิบัติ
ปี ๒๕๔๕ จำนวน **๘๐๐,๕๖๕** บาท

-เผยแพร่ธรรมทางวิทยุ ปี ๒๕๔๕
จำนวน **๑,๔๕๖,๑๒๕** บาท ขออนุโมทนา

ขออนุโมทนาในกุศลเจตนาทุกท่านที่ได้ร่วมกันบริจาค เพื่อทะนุบำรุงพระพุทธศาสนากับมูลนิธิแนบมหานีรานนท์ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และบุญกุศลทั้งหลายที่ได้บริจาคแล้ว จงเป็นพลวปัจจัยให้ทุกท่านจงประสบความสุขความเจริญ และมีปัญญา

เข้าถึงพระสัทธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนถึงความพ้นทุกข์โดยเร็วพลันด้วยกัน ทุกท่านด้วย เทอญ ฯ.

วรรณสิทธิ ไวทยะเสวี

ประธานกรรมการ

มูลนิธิแนบมหานีรานนท์

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖.

❀ ❀ ❀

มูลนิธิแนบมหานีรานนท์

✿ ✿ ✿

เพื่อทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาโดยการสร้างปัญญาให้พุทธศาสนิกชน ด้วยคันถธุระ และ วิปัสสนาธุระ

มูลนิธิแนบมหานีรานนท์

เลขที่ ๘๔/๑ หมู่ ๒ ถนนพุทธมณฑล สาย ๕

ตำบลบางกระทึก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๗๓๒๑๐ โทรศัพท์ ๔๒๐๘๐๒๔, ๘๘๙๔๔๑๗

ปัญญาสาร ❖ ฉบับที่ ๘๒ ❖